

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM RAPORU

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE SORUNLAR ÇÖZÜMLER

2021

HEPİMİZİN SENDİKASI MESLEKİ EĞİTİM KOMİSYONU

ZAFER İNCEBACAK

VOLKAN MUCUK

ALPARSLAN ŞAKACI

ORÇUN ÖZMEN

TURGAY KAÇAN

GÜLSEN YEŞİLYURT

MUSTAFA SOLAK

HARUN YILDIZ

KISALTMALAR

AMP: Anadolu Meslek Programı

AOTML: Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi

ATP: Anadolu Teknik Programı

DÖSE: Döner Sermaye

LGS: Lise Giriş Sınavı

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

MEM: Meslekî Eğitim Merkezi

MTAL: Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi

MTE: Meslekî Teknik Eğitim

MYO: Meslek Yüksek Okulu

OSB: Organize Sanayi Bölgesi

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM RAPORU

GİRİŞ

Meslekî ve teknik eğitim, “bireyi bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri, tavır ve meslek alışkanlıkları kazandırarak zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme süreci” olarak tanımlanmaktadır.¹ Meslekî eğitim, eğitimin bireyi hayata hazırlama ve meslek edindirme işlevini yerine getirir ve ülke ekonomisi ve kalkınmasıyla yakından ilgilidir. Bir ülkede sanayi ve üretim geliyorsa bu alanda çalışacak iş gücüne gereksinim duyulur. Sanayi ve üretimde yaşanan gerileme ve yavaşlama iş gücüne duyulan gereksinimi düşürür. Dolayısıyla üretim hayatıyla meslekî ve teknik okullar arasında sıkı bir bağ vardır.

Türkiye’de Cumhuriyet dönemiyle birlikte meslekî eğitim devletin uhdesine geçmiş ve 1926 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı bu konuda görevler üstlenmiştir. 1935 yılından itibaren 2765 sayılı Kanun ile okulların masrafları tamamıyla devlet tarafından karşılanmaya başlanmıştır. Bakanlık merkez teşkilatında 1933 yılında Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, 1941 yılında ise Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur. 1940-1950’li yıllarda mesleki eğitimin hızla geliştiği ve yaygınlaştığı görülmektedir.² Türkiye’de ilk mesleki teknik öğretim kurumu 1937 yılında kurulmuş ve 1941 yılında mezun vermiştir. Köylülüğün egemen olduğu koşullarda Köy Enstitüleri de hem Cumhuriyet felsefesini özümsemiş hem de köy hayatının gerektirdiği meslekî becerilerle donanmış bireyler yetiştirmişti. Meslekî ve teknik eğitimde gelişmelerin hızlanması, devlet eliyle küçümsemeyecek bir sanayinin ortaya çıktığı 1940’lı yılları bulmuştur. Sonraki yıllarda Millî Eğitim Bakanlığına aktarılan ödenek artırılmış ve etkin biçimde bina, derslik ve atölye yapımında kullanılmıştır. 1960’dan 1980’lere değin geçen süre içinde yaygınlaşan ve genişleyen bu sisteme işlevsellik ve ulusal bir nitelik kazandırma çabaları dikkati çekmektedir. Kamu İktisadî Teşebbüsleri(KİT) ihtiyaç duydukları iş gücünü yetiştirmek için istihdam güvenceli meslekî eğitim merkezlerine bağlı çıraklık eğitim merkezleri açmışlardır. Böylece kamuculuğa ve istihdam garantisine dayalı bir model kurulmuştu. 1990’lardan sonra bu çalışmalarda gözle görülür şekilde azalma olmuştur.³ Bunun en temel sebebi benimsenen kalkınma stratejisidir. Türkiye 24 Ocak 1980 kararlarıyla emperyalist Batı sistemiyle bütünleşme yoluna girmiştir.

Meslekî ve Teknik Eğitim Neden Geriledi?

Emperyalist Batı sistemi 1970’li yıllarda içine düştüğü bunalımdan çıkmak için kısa zamanda büyük kârlar elde edeceği üretim dışı sektörlerle yönelmiş, hizmet sektörü odaklı bir model inşa etmiştir. Bu modelin ihtiyaç duyduğu iş gücünde iletişim, girişimcilik, liderlik, empati, ekip çalışması gibi 21. Yüzyıl becerileri olarak bilinen nitelikler aranmaktadır. Türkiye ekonomide neoliberal, hizmet odaklı bir modeli benimseyince KİT’ler özelleştirilerek devlet üretimden çekilmiş, bu durum tarım ve sanayi üretimini ve istihdamı etkilemiş, köyden kente göçler başlamıştır. Köyden kente gelen kitleler hizmet sektörü içinde kendilerine yer bulabilmek için sitemin beklentileri sonucu akademik eğitime yönelmişlerdir. 1980 sonrası

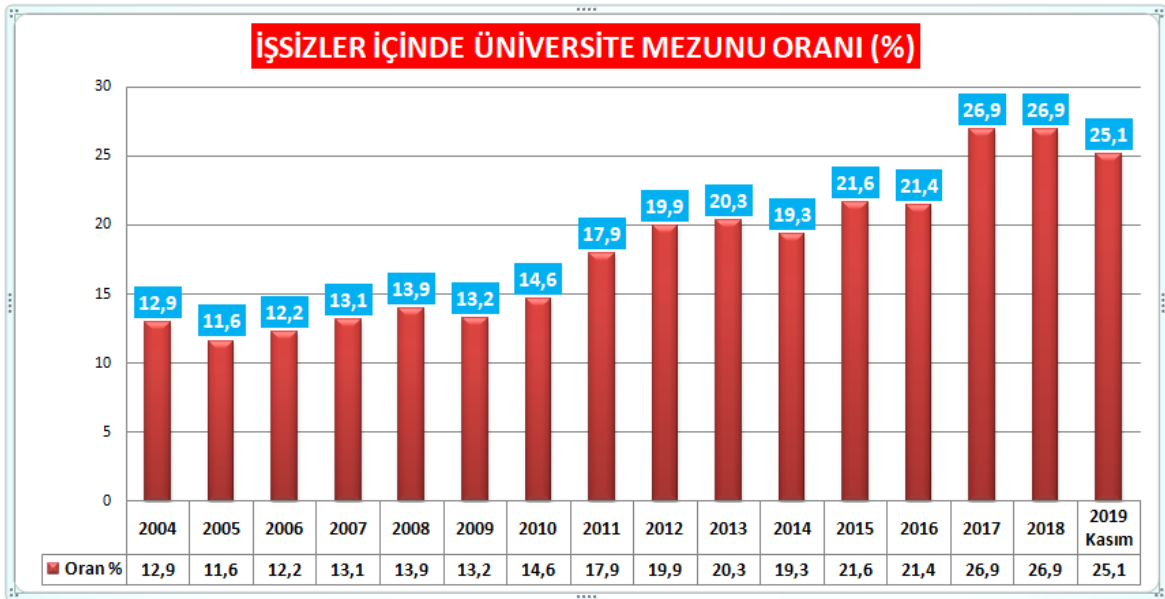
¹ A. Şahinkesen, Eğitimde İkili Sistem (Okul-İş Yeri İşbirliğine Dayalı Sistem) Ankara Üni., Eğitim Bil. Fak.

² S.Yörük vd., (2002) , Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:12, Sayı:2, Sayfa: 299-312, Elazığ,

³ Tülin Oygür, Türkiye’de Meslekî ve Teknik Eğitim Sorunu, Teori, Ekim, S.333,2017, s.25-30

benimsenen neoliberal politikaların eğitimdeki en belirgin yansımalarından biri kitlelere iyi bir gelecek için yükseköğretimi göstermek olmuştur. Ekonominin üretimden kopuk yapısının istihdam sağlamaması öğrencileri ve velileri yükseköğretime yönlendirmekte, öğrenci ve veliler iyi bir üniversite için iyi bir liseye; iyi bir liseye gitmek için de ortaokul sonundaki sınavlarda başarılı olma güdüsüyle hareket etmektedirler.⁴ Yükseköğretim için iyi bir ortaöğretim görme kaygısı akademik eğitim veren liseleri öne çıkarırken esas amacı meslek eğitimi olan meslek liselerini gözden düşürmüştür. Bu durumda meslek liseleri yoksul ve dar gelirli ailelerin ilköğretim dönemi çok parlak geçmemiş çocuklarının mecburen yöneldikleri bir eğitim türü olarak görülmektedir⁵. Eski YÖK üyelerinden İsa Eşme de yükseköğretime talebi toplumsal statü arayışı ve üniversite yoluyla daha kolay iş bulma algısına bağlamaktadır⁶. Bu eğilimi üniversite yerleştirme sonuçlarında görmek mümkün. YÖK tarafından 2017 yılında üniversite sınavına giren öğrencilerle yapılan ankette adayların üniversite ve bölüm tercihlerini belirleyen faktörler arasında ilk sırayı öğrencinin tercih edeceği bölümden mezun olduktan sonra iş bulma imkânı, ikinci sırayı ilgili bölümün giriş puanı, üçüncü sırayı ise üniversitenin bulunduğu şehir aldı.⁷ Fakat artık üniversitede okumak da iş bulmaya yetmiyor, TÜİK'in 2017 yılı verilerine göre yükseköğretimde işsizlik oranı 12,8'lerdedir. Tüm işsizler içinde üniversite mezunlarının oranı ise yüzde 25'lerdedir. Yani, her dört işsizden biri yükseköğretim mezunudur.

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanarak Özcan Kadioğlu tarafından hazırlanmıştır.

⁴ Burhanettin Dönmez, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemine İlişkin Bir Değerlendirme, EğitimBakış, 2009, S.15, s.11-17.

⁵ Tülin Oygür, a.g.y.

⁶ İsa Eşme, Türkiye’de Meslekî ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu ve Sorunları, Uluslararası Meslekî Teknik Eğitim Konferansı. Yükseköğretim Kurulu, 15-17 Ocak 2007, Ankara.

⁷ <https://www.trthaber.com/haber/egitim/yokun-tercih-anketi-sonuclandi-332595.htm>

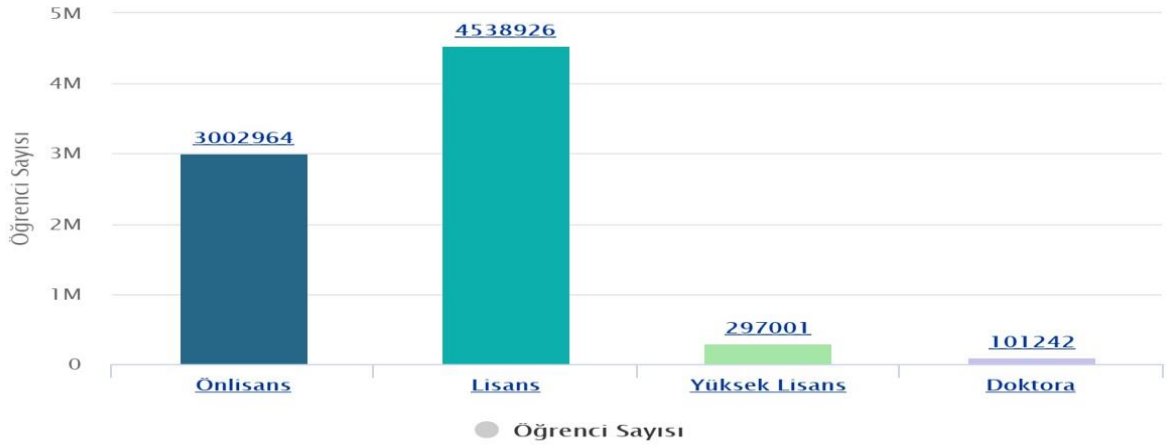
<u>Yıllar</u>	<u>Mezun olan üniversiteli</u>	<u>İşsiz üniversite mezunu</u>
2013	688 bin 437	557 bin
2014	733 bin 237	606 bin
2015	801 bin 498	692 bin
2016	802 bin 888	828 bin
2017	804 bin 435	930 bin
2018	845 bin 859	951 bin
2019	891 bin 458	1 milyon 123 bin
2020	En az 900 bin	En az 1,5 milyon

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Kitleler hizmet sektörü ağırlıklı bir sistem içinde iyi bir gelecek sağlayabilmek için akademik eğitime yönelmiş/yönlendirilmişler ve kitlelerdeki yükseköğretime yönelik talebi karşılamak için üniversitelerin, bölüm ve programların sayısı artırılmıştır. YÖK verilerine göre, 2019-2020 eğitim- öğretim döneminde Türkiye’de 129’u devlet üniversitesi olmak üzere 207 üniversite ve yüksekokul bulunmaktadır ve bu üniversitelerde 3,0 milyon ön lisans, 4,5 milyon lisans, 297 bin yüksek lisans ve 101 bin doktora öğrencisi olmak üzere toplam 7 milyon 940 bin 133 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu durum üniversite mezunu işsiz sorununu gündeme getirmiştir. 24 Ocak kararlarıyla benimsenen ekonomik modelin eğitime yansımaları olan yükseköğretime talep ve mevcut durumda “diplomalı işsizlik” gerçeği benimsenen modelin çözümsüzlüğünü göstermektedir.

Öğrenim Düzeyine Göre Öğrenci Sayısı

2019-2020 Yükseköğretim İstatistikleri

Kaynak: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Türkiye’de meslekî ve teknik eğitimle ilgili sorunların merkezinde ekonominin sektörel yapısı ve istihdamda sektörlerin payı yer almaktadır. Ekonomik yapı değiştirilmeden meslekî ve teknik eğitimin sorunlarına çözüm getirilemez. Dolayısıyla meslekî ve teknik eğitimin sorunları salt MEB’in uygulama ve düzenlemeleri ile çözülemez, sorunu eğitimde değil,

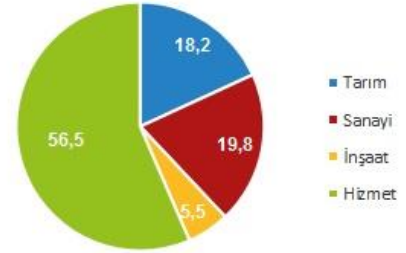

ekonomide aramak gereklidir. Millî Eğitim Bakan Yardımcısı Mahmut Özer’de bu gerçekliği tespit etmiştir: Meslekî eğitimin en önemli sorunu istihdam sorunudur. Özer’e göre eğitimde çok sayıda iyileştirme yapılmasına rağmen iş piyasasından kaynaklanan sorunlar çözülmediğinden okuldan işe geçişle ilgili tüm sorunlar doğal olarak çözülememekte, sorunun tamamı eğitimle ilişkilendirildiği için bu defa da sorunun kaynağı geliştirilen projelerin verimliliğinde aranmakta, dolayısıyla mesleki eğitim kısır bir döngüye sokulmaktadır (Özer, 2020: 50).

İstihdamın sektörel dağılımı (%), 2014-2019

	Toplam	Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmet
2014	100,0	21,1	20,5	7,4	51,0
2015	100,0	20,6	20,0	7,2	52,2
2016	100,0	19,5	19,5	7,3	53,7
2017	100,0	19,4	19,1	7,4	54,1
2018	100,0	18,4	19,7	6,9	54,9
2019	100,0	18,2	19,8	5,5	56,5

İstihdamın sektörel dağılımı (%), 2019

Yukarıdaki istihdamın sektörlere göre dağılımını gösteren veriler incelendiğinde hizmet sektörünün (inşaat dâhil) yüzde 60-65 arası olduğu görülmektedir. Tarım ve sanayinin toplamı hizmet sektörünün yaklaşık 2/3’üne tekabül etmektedir. Ekonominin hizmet sektörü ağırlıklı yapısı değiştirilmeden MEB’in atacağı adımlar ve gerçekleştireceği düzenlemeler sorunu çözücü mahiyette olmayacaktır. Neoliberal ekonominin dünya çapında çöküş sürecine girmesi ülkemizde “üretim, istihdam” odaklı ekonomiyi KİT’lerin yeniden yapılandırılmasını gündeme getirmiştir. Ekonomideki bu olası değişiklikler meslekî ve teknik eğitimin sorunlarının çözülmesinde kapı aralayacaktır.

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE MEVCUT DURUM

Millî Eğitim Bakanlığı meslekî ve teknik eğitimi geliştirmek için bazı çalışmalar yapmaktadır. 2012 yılında *Meslekî ve Teknik Eğitim Çalıştayı* yapılmış sonuç raporunda en temel sorun olarak sektörle işbirliğinin sağlanmaması tespit edilmiştir. Bakanlık Çalıştay’ın sonuçlarından hareketle sektörle işbirlikleri kurma yönünde 2014- 2018 yılları arasında stratejik eylem planı dâhilinde çalışmalar yürütmüş, OSB’lerde meslekî ve teknik liseler açılmıştır.

2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmiş ve Ekim ayında 2023 Eğitim Vizyonu açıklanmıştır. 2023 Eğitim Vizyonunda meslekî eğitimle ilgili şu hedefler ortaya konmuştur:

1- “**Meslekî ve Teknik Eğitime Atfedilen Değerin Artırılması Sağlanacak.**” Bu bağlamda, meslekî ve teknik eğitimde sektörle birlikte eğitim-istihdam üretim bağlamında iyi uygulama örneklerinin medya platformlarında görünürlüğü artırılacak, meslekî ve teknik eğitim müfredatlarının tanıtımına yönelik yönlendirme ve rehberlik dijital platformu oluşturulacak, her yıl, meslekî ve teknik eğitim kurumlarında üretilen ürünlerin sergileneceği bir fuar düzenlenecek, meslekî ve teknik eğitime ilgiyi artırmak amacıyla ulusal ve uluslararası yarışmalar düzenlenecek ve başarılı öğrencilere eğitimlerine devam ederken veya mezuniyetten sonra mikro krediler sağlanacak, meslekî eğitim kurumlarından mezun olan öğrencilere çeşitli kaynaklardan sertifikalı eğitim, nano kredili dersler, endüstri ve akademinin

birlikte akredite ettiği dersler ve benzeri imkânlar sağlanarak mezunların kendilerini sürekli yeni bilgi ve becerilerle güncellemeleri sağlanacaktır.

2- **“Mesleki ve Teknik Eğitimde Rehberlik, Erişim İmkânları Artırılacak.”** Bu bağlamda, kariyer rehberliğine yönelik alan ve dal seçim süreci için “Genel Beceri Test Seti” geliştirilecek, meslekî rehberlik hizmetlerinin uygulandığı çocuklara ilişkin veriler e-portfolyo sistemine kaydedilecek, okul türleri arasında program bazında esnek ve geçirgen yatay hareketlilik imkânları geliştirilerek çocukların kazanımlarını bir başka mesleğin becerilerini edinmede fırsat olarak kullanmaları sağlanacak, meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki çocuklara yönelik özel burs imkânı artırılacak, meslekî ve teknik ortaöğretimdeki çocuklarımızın kendi mesleki alanlarında yükseköğretim programlarına geçişlerine yönelik çalışmalar yapılacak, çeşitli kurumlardaki ustabaşlarının ve kıdemli uzman çalışanların belirlenecek ölçütlerle işbaşı eğitimlerde derslere girmesi kolaylaştırılacak, yükseköğretime geçmek isteyen başarılı mezunlara yönelik destekler yapılandırılacaktır.

3- **“Yeni Nesil Müfredatlar Geliştirilecek.”** Bu bağlamda, müfredatlar sektörün talep ettiği yetkinliklere uygun olarak geliştirilecek, dijital dönüşüme uygun alan ve dalların açılması sağlanacak, meslekî eğitimde alan derslerinin 9. sınıfta başlaması sağlanacak, meslekî ve teknik ortaöğretim alan, dal ve modüllerinin içerikleri, öğretim süreleri ve öğretim materyalleri çocukların ihtiyaçları ve iş hayatının talepleri doğrultusunda gözden geçirilerek yeniden düzenlenecek, meslekî eğitimde, sektör taleplerinin gerektirdiği yetkinlikler doğrultusunda ulusal meslek standartları dikkate alınarak mesleki alan ve dallarda beceri uygulamalarının payı, öğretim süreleri ve öğretim materyallerinin düzenleme çalışmaları yapılarak ilk yıldan itibaren alan eğitiminin uygulanmasına başlanacak, geleneksel Türk Sanatları alanında mesleki ve teknik eğitim müfredatları oluşturulacaktır.

4- **“Eğitim Ortamları ve İnsan Kaynakları Geliştirilecek.”** Bu bağlamda, güncellenen müfredatlar ve ihtiyaç analizleri doğrultusunda atölye ve laboratuvarların standart donatım listeleri ile mimari yerleşim planları yenilenecek, meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarının döner sermaye gelirlerinden alınan %15’lik hazine kesintisi %1’e düşürülecek, Döner sermaye kapsamında gerçekleştirilen üretim, hizmetlerin miktar ve çeşitliliğinin artırılması teşvik edilecektir. Bu kapsamda eğitim ortamlarının altyapı, donatım ve temrinlik malzeme ihtiyaçları karşılanacak, öğretmenlerimizin, gerçek üretim ortamlarında mesleki gelişimleri sürekli desteklenecek, öğrencilerin işbaşı eğitim ve yabancı dil becerilerini geliştirilmesi amacıyla yurtdışı hareketlilik projeleri hazırlanacaktır.

5- **“Yurt Dışında Yatırım Yapan İş İnsanlarının İhtiyaç Duyduğu Meslek Elemanları Yetiştirilecek.”** Bu bağlamda, uluslararası yatırımcılarımızın, özellikli alanlarda ihtiyaç duydukları nitelikli işgücünün yetiştirilmesi için ilgili sektörle iş birliği içerisinde çalışmalar yapılacak, Türkiye Cumhuriyeti açısından stratejik öneme haiz ülkelerde TİKA ile iş birliği içinde meslekî ve teknik eğitim alanında gerekli destek sağlanacaktır.

6- **“Mesleki ve Teknik Eğitimde Eğitim-İstihdam-Üretim İlişkisi Güçlendirilecek.”** Bu bağlamda, meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarının Türkiye’deki sektör liderleri ile yoğun bir şekilde etkileşim hâlinde olması sağlanacak, mezunlara istihdamda öncelik verilmesi ile meslekî eğitim alanları ve seviyelerine göre farklı ücret uygulanması teşvik edilecek, Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı iş birliği ile Meslekî ve Teknik Okul sayısı artırılacak, Kamu ve sivil toplum kuruluşlarının meslekî ve teknik eğitim kurumu açma ve finansal katkı sağlama girişimleri desteklenecek, teknoparklar içinde Bilişim Meslek Lisesi modeli yapılandırılacak, Buluş, patent, marka üreten okulların

öğrenci, öğretmen ve yöneticilerinin döner sermaye kaynaklı gelirlere pay alması sağlanacaktır.

7- **“Yerli ve Millî Savunma Sanayinin İhtiyaç Duyduğu Nitelikli İnsan Gücü Yetiştirilecek.”** Bu bağlamda, savunma sanayi kuruluşlarının ihtiyaç duyduğu stratejik insan gücünün yetiştirilmesine destek verilecek, savunma sanayi alanındaki okulların tamamının sektör kuruluşlarıyla iş birliği içinde açılması sağlanacak, geleceğin meslekleri konusunda çeşitli kuruluşlarla proje yapma, eğitim verme ve kurum açma iş birlikleri geliştirilecektir⁸.

2023 Eğitim Vizyonunda yer alan meslekî eğitimle ilgili hedeflerin ve Bakanlığın konu ile ilgili uygulamalarının en önemli zaafı ve eksikliği **üretim seferberliği temelinden yoksun oluşu, özel sektöre bel bağlaması, kamucu perspektiften ve planlamadan uzak oluşudur.** MEB’in meslekî eğitimle ilgili atacağı adımlar ne olursa olsun esas mesele ekonominin üretkenliğidir. Profesör Mahmut Özer, meslek liselerinin özlemle anılan döneminin 1980 öncesi kamucu ekonomik modelle, devletin gıdadan, tekstile, demir-çelik, haberleşmeden, elektrige, demiryollarına kadar her alanda üretim ve hizmet sektörünün içinde olduğu dönemde yaşadığını, ilgili alanlarda ihtiyaç duyulan mesleklerle ilgili bizzat o kurumların istihdam güvenceli meslekî eğitim okulları açtığını belirtiyor.⁹ Özer’in bu saptaması ekonominin kamu öncülüğünde karma bir ekonomik modelle üretime yöneldiği koşullarda gerçekçi ve köklü çözümlerin hayata geçeceğini göstermektedir.

Mevcut eğitim sisteminde temel eğitimden ortaöğretime geçiş iki yolla gerçekleşmektedir. Birincisi, MEB’in nitelikli okullar olarak belirlediği okullar LGS ile öğrenci almaktadır. Bu kapsama Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri ile MEB’in belirlediği MTAL, İHL ve Anadolu Liseleri girmektedir. Bunun dışındaki ortaöğretim kurumları adrese dayalı kayıt sistemi ile öğrenci kabul etmektedir. Meslekî eğitim veren okullar iki yolla da öğrenci almaktadır. Meslekî ve Teknik Anadolu Liselerinin(MTAL) Anadolu Teknik Programları LGS ile Anadolu Meslek Programları adrese dayalı kayıt sistemi ile öğrenci almaktadır. Bakanlığın 5 dalda ve 60 okulda sınavla öğrenci alan Anadolu Meslek Programı bulunmaktadır. Sınavla öğrenci alan AMP sektörle işbirliği protokolü içermekte ve 11. sınıftan itibaren beceri eğitimlerinin iş yerinde gerçekleştirilmesini öngörmektedir. Bu programlarda öğrencilere meslekî yabancı dil eğitimi verilmesi de amaçlanmaktadır. Meslekî eğitim kurumları arasında MTAL dışında yer alan Meslekî Eğitim Merkezleri adrese dayalı kayıt sistemi ile öğrenci almaktadır. Meslekî Eğitim Merkezleri çıraklık eğitimine dayanmaktadır. 1925 yılında yurdumuza davet edilen Alman Pedagogu Dr. Kuhne, Türkiye’de becerili insan gücü sıkıntısının, çıraklık eğitimi kurumlarının bulunmayışından kaynaklandığını belirten bir rapor hazırlamıştır.¹⁰ 1930 yılında yürürlüğe konan “1580 sayılı Belediyeler Kanunu’yla” belediyelere çırak okulu açma yetkisi verilmiştir. 1938 yılında yürürlüğe giren “3457 sayılı Sinaî Müesseselerde ve Maden Ocaklarında Mesleki Kurslar Açılmasına Dair Kanun” ile çırak, kalfa ve ustaların mesleki bilgilerini artırmak için; işletmeler, mesleki kurslar düzenlemekle görevlendirilmişlerdir. 1942 yılında Devlet Demiryolları İşletmesi, Eskişehir’de ilk çırak okulunu açmıştır. Daha sonra Kayseri Uçak Fabrikası’nda, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu’nca Kırıkkale’de çırak okulları

⁸ <http://2023vizyonu.meb.gov.tr/>

⁹ Mahmut Özer, *Meslekî ve Teknik eğitimde sorunların arka planı ve Türkiye’nin 2023 Eğitim Vizyonunda çözüme yönelik yol haritası*, Yükseköğretim ve bilim dergisi, 2019,C.9 S.1 s. 1-11

¹⁰ Kuhne(1939), *Meslekî Terbiyenin İnkişafına Dair Rapor*, MEB Basımevi, İstanbul.

açılmıştır. Sanayi ve işyerlerinde çıraklık eğitimini düzenleyecek bir kanunun çıkartılması ile ilgili teşebbüslere ise 1960'lı yıllarda başlanmıştır. Çıraklık eğitimi KİT'lerin kurulması ve hızlı sanayileşme atılımlarıyla paralel gelişmiştir. Günümüzde Meslekî Eğitim Merkezleri 09/12/2016 tarihli 29913 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 6764 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanunu ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de değişiklik yapılmış olup çıraklık eğitimi örgün ve zorunlu eğitim kapsamına alınmış ve meslekî eğitim merkezleri Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Meslekî eğitim merkezlerinde okuyan öğrencilere 11. sınıfın sonunda Kalfalık Belgesi, 12. sınıfın sonunda ise Ustalık Belgesi verilmekte; yapılan yeni düzenleme ile 2019-2020 eğitim-öğretim yılı itibarı ile meslekî eğitim merkezi öğrencileri lise diploması alabilecektir. Bu çerçevede öğrencilerin açık ortaöğretim yoluna ilaveten istemeleri durumunda, meslekî eğitim merkezlerinde fark derslerini alabilmelerine imkân tanınmıştır. Böylece meslekî eğitim merkezlerindeki öğrenciler diploma alabilmek için fark derslerini ya açık öğretim kurumları yoluyla ya da mesleki eğitim merkezlerinde yüz yüze eğitim yoluyla tamamlayabilme imkânına sahip kavuşturulmuşlardır. Meslekî Eğitim Merkezlerinde 27 alanda ve bu alanlar altındaki 142 dalda öğretim programı uygulanmaktadır. Meslekî eğitim programlarında 9. sınıftan itibaren alan ve dal seçimi yapılır. Eğitime başlanabilmesi için eğitim görülecek alan ve dala uygun işyeri ve usta öğretici olması şartı aranır. Bir veya iki gün teorik eğitim, dört veya beş gün işyerinde meslekî eğitim verilmektedir.

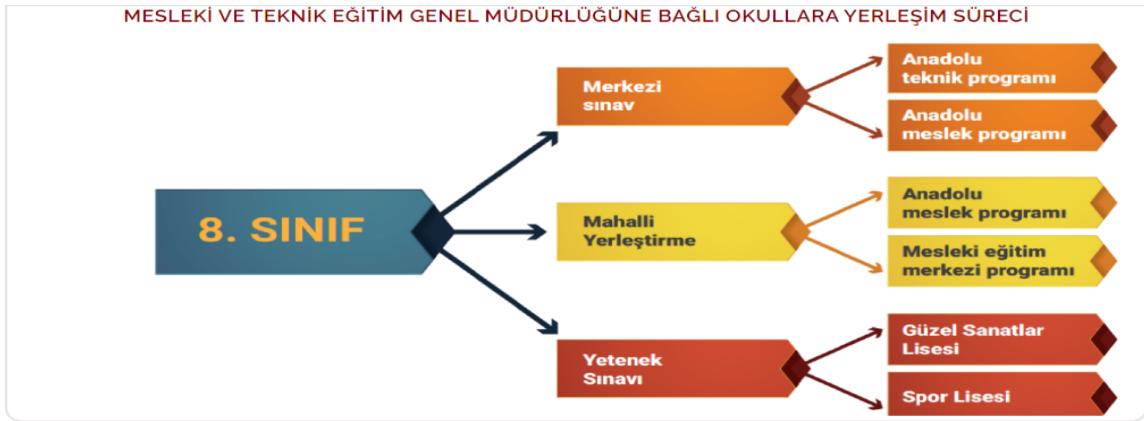
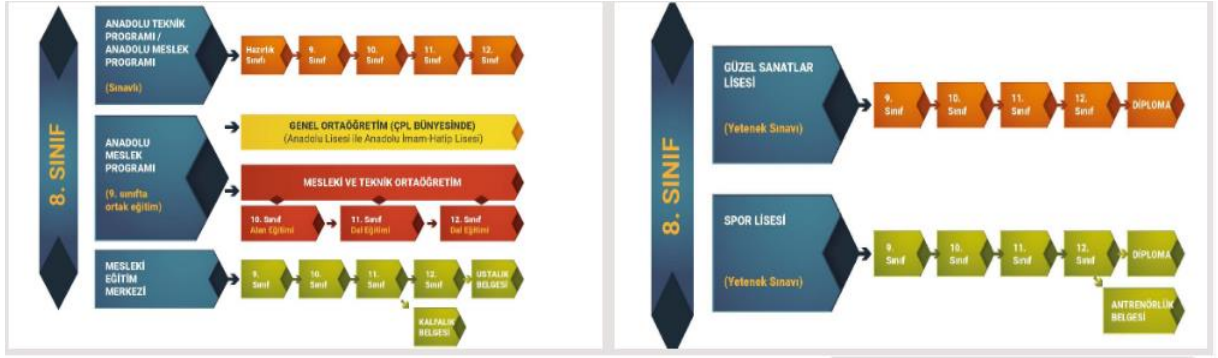
Örgün eğitim kurumları dışında yaygın eğitim kapsamında Meslekî Açık Öğretim Liseleri bulunmaktadır. Meslekî Açık Öğretim Liseleri 1995 yılında Açık Öğretim Liseleri bünyesinde bir program olarak açılmış, 2006 yılında Meslekî Açık Öğretim Lisesi'ne dönüştürülmüştür. Meslekî Açık Öğretim Liseleri program açısından örgün meslek liseleriyle aynı olmakla birlikte eğitim uzaktan verilmekte, ders geçme ve kredili sisteme dayanmaktadır. Yaygın eğitim kapsamında eğitim verilmesine karşın öğrencilerin becerilerini geliştirmek amacıyla meslekî dersler çoğunlukla örgün meslekî eğitim kurumlarında yüz yüze verilmektedir.

Güzel Sanatlar Liseleri, ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Bu okullar, öncelikle güzel sanatlarla ilgili yükseköğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılır. Güzel sanatlar alanında yeteneği olan, resim ve müzik alanında kendisini yetiştirmek isteyen öğrenciler için kurulmuştur. Türkiye'de ilk Güzel Sanatlar Lisesi 1989-1990 eğitim yılında açılmıştır. Güzel Sanatlar Liseleri yetenek sınavı ile öğrenci almaktadır.

Spor liseleri ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine dört yıl öğrenim veren yatılı, gündüzlü ve karma okullardır. Bu okullar, öncelikle beden eğitimi ve sporla ilgili yükseköğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılır. Öğrencilere beden eğitimi ve spor alanında temel bilgi ve beceriler kazandırmayı, beden eğitimi ve spor alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi amaçlar. Türkiye'de ilk Spor Lisesi 2004-2005 eğitim-öğretim yılında açılmıştır.¹¹ Spor liseleri yetenek sınavı ile öğrenci almaktadır.

¹¹ MEB(2018), Türkiye'de Meslekî ve Teknik Eğitimin Görünümü Raporu

MEB meslekî ve teknik eğitimle ilgili çeşitli çalışmalar yapmıştır. XV. Millî Eğitim Şûrası'nda meslekî ve teknik eğitimin ortaöğretimdeki payının yüzde 65 olması hedeflenmiştir.¹² Mesleki ve teknik eğitimde eğitim gören öğrenci sayısı ortaöğretimde öğrenim gören toplam öğrenci sayısının %35'ini oluşturmaktadır. 2019/2020 eğitim-öğretim yılında MTEGM'ye bağlı eğitim kurumlarında 1.788.075 öğrenci bulunmaktadır.

¹² MEB, XV. Millî Eğitim Şûrası, 1996.

ÖĞRENCİ SAYILARI

OKUL TÜRÜ	ÖĞRENCİ SAYISI
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1.412.261
Mesleki Eğitim Merkezi	143.341
Mesleki Açıköğretim Lisesi	105.902
Özel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	126.571
TOPLAM	1.788.075

Kaynak: MEB, İstatistik

MEB iş dünyasının kendi iş gücünü yetiştirebilmesi için kendi meslek okulunu açmasını özendirilmiş, bu konuda gerekli yasal adımlar atılmıştır. Bugün 397 adet Özel Meslek Lisesi ve 33 adet OSB'lerde açılan resmi meslek lisesi bulunmakta, 108 bin 877 öğrenci eğitim almaktadır. Özel meslekî ve teknik eğitim kurumlarının meslekî ve teknik eğitim kurumları içindeki oranı yüzde 6'lar dolayındadır. 1980 öncesinde KİT'lerin kendi çıraklık eğitim merkezlerini açabilmeleri gibi Bakanlık bugün de kamunun ekonomiden çekildiği koşullarda çözümü iş dünyasının kendi meslekî ve teknik liselerini kurmasında bulmuştur. MEB'in özel meslekî ve teknik eğitimi teşvik mekanizmaları geliştirme politikası özel okulculuğu teşvik politikasının yansımasıdır. MEB genç nüfusa sahip olan ülkemizde özel okullara teşvik vererek kamusal yükümlülüklerinden kurtulma çabasıdır. Bu bir çözüm değil, çaresizliktir.

MEB'in meslekî eğitimi geliştirici adımlarından biri döner sermaye işletmelerini teşvik etmek olmuştur. Döner sermaye yoluyla piyasaya yönelik yapılan üretim hem uygulama eğitimi sağlayarak nitelikli iş gücünün yetiştirilmesine hizmet etmekte hem okulların gelir elde etmesini sağlamakta hem de öğretmen ve öğrencilere ek gelir sunmaktadır. Cumhurbaşkanlığı 2021 yılında döner sermaye gelirlerini yüzde 20 artırmayı hedeflemektedir.

Meslekî Eğitim Haritası

MEB'in meslekî eğitimle ilgili en önemli çalışmalarından biri Meslekî Eğitim Haritası'nın¹³ çıkarılmasıdır. Bakanlık tüm Türkiye'de il ve ilçe bazında ihtiyaç duyulan meslekler, istihdam alanları ve açık olan bölümleri haritalamıştır. Bu çalışmada Türkiye'de meslekî eğitimin sektörle uyumunun düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Yani, bir yöredeki

¹³ <http://meslekiegitimharitasi.meb.gov.tr/index.php>

istihdam alanları ile o yöredeki meslekî eğitim dalları uyumsuzdur. Bu durum meslekî eğitim ile iş dünyası arasındaki bağın kopuk olduğunu göstermektedir. Bu durum meslekî eğitimde beceri eğitimlerini sekteye uğratmakta ve iş bulmayı zorlaştırmaktadır. Aşağıdaki tablolar incelediğinde en çok istihdam edilen alanlarla meslekî ve teknik eğitimde en çok kontenjanı bulunan bölümler sıralanmıştır. İstihdamda hizmet sektörünün ağırlığı net olarak görülmektedir. Türkiye ekonomik yapısında değişiklik sağlamadan ne istihdam sağlayabilir ne de meslekî ve teknik eğitimin sorunları çözülebilir. Meslekî Eğitim Haritası merkezî planlama ihtiyacını göstermektedir ve merkezî planlamanın MEB bazında gerçekleşmesi için somut veriler içermektedir.

ÖĞRENCİ SAYISINA GÖRE İLK 10 ALAN

ALAN	ÖĞRENCİ SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI
BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ	166.447	324.519
ELEKTRİK-ELEKTRONİK TEKNOLOJİSİ	163.844	761.409
SAĞLIK HİZMETLERİ	131.425	620.040
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ	106.207	134.460
MUHASEBE VE FİNANSMAN	100.453	1.555.001
YİYECEK İÇECEK HİZMETLERİ	83.552	2.186.185
MAKİNE VE TASARIM TEKNOLOJİSİ	71.804	835.017
GÜZELLİK HİZMETLERİ	62.589	163.108
MOTORLU ARAÇLAR TEKNOLOJİSİ	54.972	365.865
METAL TEKNOLOJİSİ	42.536	449.459

ÇALIŞAN SAYISINA GÖRE İLK 10 ALAN

ALAN	ÖĞRENCİ SAYISI	ÇALIŞAN SAYISI
PAZARLAMA VE PERAKENDE	16.723	2.944.027
İNŞAAT TEKNOLOJİSİ	20.869	2.246.432
YİYECEK İÇECEK HİZMETLERİ	83.552	2.186.185
MUHASEBE VE FİNANSMAN	100.453	1.555.001
KONAKLAMA VE SEYAHAT HİZMETLERİ	17.501	1.504.586
BÜRO YÖNETİMİ VE YÖNETİCİ ASİSTANLIĞI	34.632	1.352.961
MODA TASARIM TEKNOLOJİLERİ	29.075	1.138.628
MAKİNE VE TASARIM TEKNOLOJİSİ	71.804	835.017
ELEKTRİK-ELEKTRONİK TEKNOLOJİSİ	163.844	761.409
SAĞLIK HİZMETLERİ	131.425	620.040

Kaynak: Meslekî Eğitim Haritası

2020-2021 eğitim-öğretim yılında meslekî ve teknik eğitim kurumlarının 9. sınıfında yüzde 45 oranında görülen okul terkini düşürmek ve meslekî eğitime uyumu sağlamak için 9. sınıfta 9 saat atölye, 2 saat meslekî gelişim dersi uygulamaya konmuş, haftalık ders saatini 43 saate çıkarılmıştır. Meslekî eğitimde alan ve dallarda sadeleşmeye gidilmiş olup, 54 alan 199 dalda eğitim verilmektedir. Anadolu Teknik ve sınavla öğrenci alan Anadolu Meslek Programlarında yükseköğrenime yönelik akademik eğitim programları uygulanmaktadır. 11. sınıfta not ortalaması 70 ve üzerinde olan öğrencilere istemeleri hâlinde akademik destek paketi sunulmaktadır. Bunun yanında 11. sınıftan itibaren öğrencilere sertifika eğitimi verilmekte, öğrenci istediği sertifika programına uygun seçmeli dersler seçebilmektedir. Bölge ve yörenin özelliğine göre okullara MTEGM'nin onayıyla istedikleri seçmeli dersleri de açabilme olanağı sunulmuştur.

MEB, son dönemde meslekî eğitimde genel-akademik becerilere odaklanan programlar uygulamaktadır. Meslekî eğitimin iş dünyası ile kopukluğu, meslek lisesi öğrencilerinin eğitim sonrasında alan dışı istihdama yönelmesi ve meslekî eğitim alan öğrencilerin yükseköğretime geçiş oranlarının düşük olması nedeniyle bu değişikliğe gidilmiştir. Oysa meslekî eğitimin temel amacı yükseköğretime öğrenci göndermek değil, ekonomik yaşamın ihtiyaç duyduğu nitelikte “meslek insanı” yetiştirmektir. Millî Eğitim Bakanlığındaki hâkim görüşe göre, meslekî ve teknik eğitimi gözden düşüren en önemli gelişme katsayı uygulaması ve TEOG sınavıydı¹⁴. Katsayı uygulaması yanlış olmamakla ilgili alanda mühendislik bölümlerinin seçilebilmesine imkân vermemesi nedeniyle eksikti, fakat uygulama temel mantık olarak doğrudu. Bugün herhangi bir kısıtlama olmamasına rağmen meslekî ve teknik eğitimden yükseköğretime geçiş oranları düşüktür. Eski YÖK üyesi İsa Eşme'nin konuyla ilgili görüşleri de bu yöndedir.¹⁵ Meslekî ve teknik eğitimin meslek eğitimi programları istihdam odaklı olarak nitelikli iş gücü yetiştirme amacına yönelmeli, teknik liseler ise ilgili alanda mühendis yetiştirecek şekilde planlanmalıdır. Buna göre, teknik liselere ilgili mühendislik bölümlerinde yüzde 50 kontenjan sağlayacak düzenlemelere yer verilmelidir. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2012'de yaptırdığı araştırmanın sonuç raporuna göre 2013 yılında meslekî ve teknik becerilere orta ölçekli firmalarda %61,8, küçük ve büyük ölçekli firmalarda ortalama %56,5 ve mikro ölçekli firmalarda %53,4 oranında ihtiyaç vardır. Araştırma sonuçları ve iş piyasası ihtiyaçları değerlendirildiğinde günümüzde eleştirel düşünme, karar alma, problem çözme, işbirlikçi çalışma, iletişim becerileri, yönetim/liderlik becerileri, yabancı dil ve yenilikçilik gibi becerilere yönelik ihtiyaç da büyümektedir.¹⁶ Bu veriler ışığında bakıldığında meslekî ve teknik beceriler kazanılarak iş sahibi olabilmenin mümkün olduğu görülüyor. Tüm eksiklerine rağmen meslek lisesi mezunlarının iş bulma oranı genel liselere oranla daha yüksektir. Genel lise mezunlarının üniversiteye devam etmediklerinde iş bulma şansları azalmaktadır. Genel lise mezunlarının %48,5'i bir işte çalışırken, mesleki veya teknik lise mezunlarının %58,9'u bir işe yerleşmektedir. Diğer yandan, meslek lisesi mezunlarının %40'ı işsizdir.¹⁷ İş gücü piyasasının ara eleman sıkıntısı çekmesine rağmen meslek lisesi mezunlarının yüzde 40'ının iş bulamaması meslekî ve teknik eğitim sorununa işaret etmektedir. TÜİK verileri de Bilim- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerini desteklemektedir.¹⁸ 2018 yılında TÜİK verilerine meslekî ve teknik liselerden mezunların iş gücüne katılım oranı yüzde 66,1; istihdam oranı ise yüzde 57,4 olarak gerçekleşmiş olmakla birlikte eğitim aldıkları alan ve dalda istihdamları yüzde 10'un altında

¹⁴ Mahmut Özer(2020), Türkiye'nin Meslekî ve Teknik Eğitim ile İmtihani

¹⁵ <https://www.milliyet.com.tr/gundem/katsayinin-kalkmasi-ihl-liye-yarayacak-1120494>

¹⁶ Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi Ve Eylem Planı 2014-2018.

¹⁷ Tülin Oygür, Türkiye'de Meslekî ve Teknik Eğitim Sorunu, Teori, S.333, Ekim, 2017, s.25-30.

¹⁸ Mahmut Özer, Türkiye'nin Meslekî Eğitim ile İmtihani, Maltepe Yayınları, İstanbul, 2020, s.85.

seyretmektedir. Aynı eğitim-öğretim yılında Meslekî Eğitim Merkezlerinden mezun olanların yüzde 88'inin eğitim aldığı alanda istihdam edildiği görülmektedir. Bu veriler iş yeri odaklı olan Meslekî Eğitim Merkezlerinin istihdam sağlamada başarılı bir model olduğunu göstermektedir. Millî Eğitim Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Mahmut Özer, meslekî eğitimin şu an ortaöğretimdeki payının yüzde 35 olmasına rağmen alan dışı istihdam olduğunu, meslekî eğitimin ortaöğretimdeki payının yüzde 65'lere çıkarılması durumunda çok daha büyük bir arz fazlası oluşacağını ifade ediyor ve genel becerilere ağırlık vermenin daha olduğunu vurguluyor.¹⁹ Meslekî eğitim çıkışlı öğrencilerin alan dışı istihdama yönelmesinde en belirleyici mesele ekonominin eğitim verilen dallarda yeterli istihdam yaratmamasıdır. Elbette mevcut sistem içinde öğrenci artışı sağlansa bile istihdam sağlanamaz. Kitleler hizmet sektörü içinde kendilerine yer bulabilmek için yükseköğretime yönelmekte bunun için meslek liselerini tercih etmemektedirler. MEB'in meslekî ve teknik eğitimde genel-akademik becerilere ağırlık vermesi bu kurumları “genel liselere” dönüştürmekten başka sonuç vermeyecektir.

MEB meslekî eğitimle iş dünyası arasındaki bağı güçlendirmek için çeşitli protokoller imzalamaktadır. MEB'in meslekî eğitimi güçlendirme projelerinden biri MEB-TOBB işbirliği protokolüdür. MEB'in TOBB ile gerçekleştirdiği meslekî eğitim işbirliği protokolü olumlu olmakla birlikte uygulamada henüz esas amaca yönelik değildir. TOBB Başkanı R. Hisarcıklıoğlu proje kapsamında yapacaklarını şu şekilde ifade etmektedir: “Odalarımız ve Borsalarımız vasıtasıyla buralardaki mesleki eğitimin dinamik, sektörün ihtiyaçları doğrultusunda tasarlanmasını sağlayacağız. Bu okullarda atölyeler ve laboratuvarlar kuracağız, mevcut olanları yenileyeceğiz. AR-GE ve Beceri Tasarım Atölyelerini faaliyete geçireceğiz. Eğitim içeriklerini TOBB ETÜ desteğiyle hazırlayacağız.”²⁰ İş dünyasının meslekî ve teknik eğitime katkısı atölye ve laboratuvar kurmak veya yenilemenin yanında ihtiyaç duyulan meslekleri, nitelikleri belirleyip iş yerlerinde öğrencilere staj olanağı sunmak ve iş güvencesi vermek olmalıdır. Bu gerçekleşmediği müddetçe atölye yenilemek meslekî eğitimle ilgili hedeflenen sonucu vermez. MEB'in meslekî eğitimi teşvik etmek için burs mekanizmaları geliştirmesi de esaslı çözüm değildir. MEB'in “Meslekî Eğitimde 1000 Okul Projesi” de okulların atölye ve fizikî imkânlarını iyileştirmeyi öngörmektedir. Bu tür projeler doğru ihtiyaç planlamaları olmazsa kaynak israfına yol açabilir. Çünkü günümüz dünyasında teknolojinin hızla gelişmesine bağlı olarak yeni meslekler, yeni teknolojiler ortaya çıkmaktadır. Sürekli olarak atölye ve laboratuvar yenileyebilmek mümkün değildir. Bu nedenle sektörle sıkı işbirlikleri kurarak beceri eğitimlerinin iş yerlerinde gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. MEB'in 11. sınıftan itibaren beceri eğitimlerinin iş yerlerinde gerçekleşmesine yönelik kararı olumludur.

Model Okullar

21. yüzyılda ülkelerin güvenlik, sosyal ve ekonomik bağımsızlığını sağlayabilmelerinin temel koşullarından birisi, bilim ve teknolojiye söz sahibi ve öncü olmaktır. Bilim ve Teknolojide dışa bağımlılığı en aza indirmek ve kurtulmak, Tam Bağımsız Türkiye hedefinde önemli bir sacayağını temsil etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ABD emperyalizminin hegemonyasından kurtulduğu oranda bilim ve teknolojiye atılımı hızlanmıştır. Yaptırımlar, tehditler ve ambargolar aksine yerli ve milli üretimimizi canlandırmıştır. Bunun sonuçlarını özellikle savunma sanayiinde (İHA, SİHA, Roket, firkateyn vd.) yazılımlarının da millî olduğu sistemlerin üretilmesinde görmekteyiz.

¹⁹ Mahmut Özer, a.g.e., 87-90.

²⁰ <https://tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=24319&lst=MansetListesi>

TCG Kınalıada Korveti, Akıncı SİHA, Yerli Füze Cirit, Hisar Hava Savunma Sistemi, Yerli Uydu çalışmaları gibi örnekleri daha da artırabiliriz. Özellikle Aselsan ,Havelsan, Roketsan bu çalışmalara öncülük etmektedir.

TCG Kınalıada

Akıncı - SİHA

Savunma sanayiinde ve diğer alanlarda bu atılımları destekleyip devamını getirecek, geleceğin mühendislerini, teknisyenlerini ve alanında uzman kişileri yetiştirecek eğitim modelini bir an evvel oluşturmak son derece önemli ve gereklidir.

Yerli Füze Cirit

Hisar- Hava Savunma Sistemi

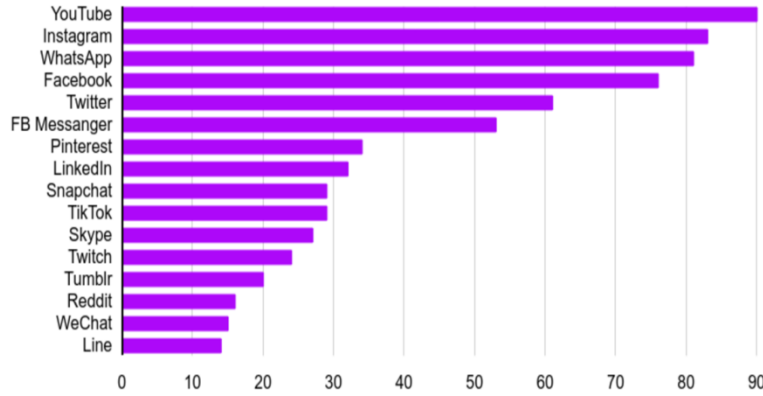
Yerli Uydu

Ülkemiz komşu ve dost ülkelerle teknoloji yatırımlar konusunda karşılıklı önemli adımlar atmaktadır. Rusya ile S500'lerin ortak üretileceği konusunda açıklamalar yapılmıştır. Çin'in teknoloji devi firmaları ülkemizde önemli yatırım yapmaya başlamıştır. OPPO ile başlayan yatırım faaliyetleri XIAOMI ile sürmektedir. Sanayi Bakanı Mustafa Varank Nisan ayından itibaren telefonların Türkiye'de satışa sunulacağını, tesisin yılda 5 milyon telefon üretim kapasitesi olacağını ve en önemlisi 2 bin vatandaşımızın istihdam imkânı bulağını açıkladı. XIAOMI yetkilileri sadece üretim anlamında değil ARGE çalışmalarını da uzun vadede yapacaklarını söyledi. Üretime geçen bir diğer şirket VİVO, işçi alım duyurusuna başladı.

Dünyada 4,5 milyar kişi internet kullanmaktadır. Türkiye'de ise bu sayı 63 milyondur. İnternette geçirilen süre ise 7,5 saattir. Bu sürelerin büyük oranda sosyal medya platformlarında geçirildiği düşünülürse yerli ve milli yazılımların desteklenmesi ve kullanımlarının artırılması gerekmektedir.

Türkiye'de en fazla kullanılan sosyal medya platformları

16-64 yaş arasında (yüzde)

Kaynak: We Are Social ve Hootsuite'in Ocak ayında yayımlanan 'Digital 2020' raporu

BBC

Türkiye'deki Mobil, İnternet ve Sosyal Medya Kullanıcı Sayısı

Mevcut sistemde eğitim ve öğretime devam eden, MTAL'deki Bilişim Teknolojileri Bölümü yukarıdaki ihtiyaçları karşılamak açısından uygundur. Ancak önemli yapısal sorunlarla karşılaşmaktayız. Bunların başında Hepimizin Sendikası Meslekî Eğitim Komisyonu olarak belirlediğimiz ve altını çizdiğimiz sorunlardan biri sektörel ihtiyaçlara göre alanların belirlenmemesidir. Bu durumu Bilişim Teknolojileri Bölümünde çok net bir şekilde görmekteyiz.

Eski ve bilinen adıyla Kızmeslek, Ticaret ve Çok Programlı Liselerde genel olarak Bilişim Teknolojileri Bölümü bulunmaktadır. Sayısal beceri isteyen Bilişim Teknolojileri Bölümünü tercih eden öğrencilerinin akademik başarılarının ve hazır bulunuşluğunun istenen düzeyde olmaması bölüm için büyük bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aynı bölgedeki sektörel ihtiyaçlar ve nüfus yoğunluğu dikkate alınarak MTAL'deki Bilişim Teknolojileri Bölümlerinin kapatılarak teknik lise statüsünde açılacak olan müstakil

Bilişim Teknolojileri Liseleri açılmalıdır. Kontenjanın düşürülmesi meslekî yetkinliği ve kaliteyi artıracak sektörel istihdamın önünü açacaktır. Atölyelerde başta bilgisayarlar olmak üzere donanım birimlerinin maliyetini düşündüğümüzde ülke çapında büyük oranda ekonomik tasarruf sağlanacaktır.

Bilişim Teknolojileri Liselerinde oluşturulacak alt alanlara öğretmenler ilgi, birikim, uzmanlık ve isteklerine göre görevlendirilecek. Öğretmenlerimize hizmet içi eğitimlerle, eksik ve yetersiz kalınan durumlarda destek olunacak ve çağın gerektirdiği yeni bilgi ve beceriler kazandırılacaktır.

Bilişim Teknolojileri Liselerine alınacak öğrencilerin not ortalaması 85 ve üzeri olacaktır. Bu liselerden mezun olacak öğrenciler teknisyen ünvanına sahip olacak, alanıyla ilgili yükseköğretim programlarına yerleşmek isteyen öğrenciler için ek puan verilecek ve kontenjan ayrılacaktır. İstekleri dâhilinde elektronik cihazların (telefon, tablet, bilgisayar vd.) tamir, bakım ve onarımı için Teknik Servis Sertifika programı tüm dallardaki öğrenciler için sağlanacaktır. Bilişim Teknolojileri Lisesinden mezun olacak öğrenciler devlet politikasıyla kamu kurumlarında ve bakanlık adına yapılan protokollerle özel şirketlerde istihdam edilecek, iş garantisi verilecektir.

Bilişim Teknolojileri Liselerinde açılacak olan 3 temel alanı ve alt dalları şu şekilde belirledik.

Mobil İletişim Araçları ve Bilgi Teknolojileri İş Adamları Derneği (MOBİSAD) tarafından açıklanan verilere göre Türkiye’de 2020 yılında 12 milyon telefon satıldı ve 2021 için %5 lik bir artış öngörülmektedir. Ayrıca 1 milyon 353 bin tablet, 983 bin bilgisayar satışı gerçekleşmiştir. Her yıl ortalama 12-13 milyon cep telefonu satışı gerçekleşmektedir. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun 2020 yılı verilerine göre, Türkiye’de yaklaşık 82 milyon mobil telefon abonesi bulunuyor.

Türk Standartları Enstitüsü (TSE), kullanılmış cep telefonlarının sertifikalandırılması, yenilenmesi ve satışa sunulmasına standart getirmesinin ardından, Mesleki Yeterlilik Kurumu da (MYK) ikinci el cep telefonlarının tamir ve bakımıyla ilgili düzenlemeye gitti(17.02.2021),

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda mesleklere standart, çalışanlara da mesleki yeterlilik kazandırmayı sürdüren MYK, ikinci el cep telefonlarının satışa hazırlanması öncesinde tamir ve bakımını yapan iş yerlerindeki çalışanların, Mesleki Yeterlilik Belgesine sahip olmasını zorunlu hale getirdi (20.03.2021).

Meslekî ve Teknik Eğitim kurumları salt üretim odaklı yapılar değildir aynı zamanda tamir ve bakımı da önceleyen yapıya sahip olması gerekir. Bu yaklaşım tasarrufu ön plana çıkararak milyarca lirayı ekonomiye kazandıracaktır. Öğrencilerimize küçük yaşlardan itibaren tutumlu olma ,bir ürünü uzun süre kullanabilme ve gerekmediği sürece yenisini almama gibi davranışlar kazandırılmalıdır.

SALGIN SÜRECİNDE MESLEKİ EĞİTİM

Tüm dünyanın yaşadığı korona virüs salgını sürecinde meslek liseleri temininde sıkıntı yaşanan ve halkın ihtiyaç duyduğu maske, dezenfektan, siperlik, temizlik malzemesi, solunum cihazı, temassız termometre gibi birçok ürün MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okullarda üretildi. Salgın süresinde öğretmen ve öğrenciler tarafından 6 milyon 123 bin 340 litre yüzey dezenfektanı, 211 bin 632 litre el dezenfektanı, 7 bin 933 litre kolonya, 30 milyonun üzerinde maske, 1 milyonun üzerinde tek kullanımlık tulum/önlük, 50 bin adet tek kullanımlık çatal/bıçak, 765 bin 140 yüz koruyucu siperlik, 100 bin cerrahi maske, N95 maske, solunum cihazı, temassız termometre gibi halkın ve sağlık çalışanlarının ihtiyaç duyduğu ürünler üretildi.²¹ Bakanlığın döner sermayeyi teşvik etmesi sonucu meslek liseleri üretim üssüne dönüştü ve salgın sürecinde yalnız Türkiye'nin değil, dünyanın takdirini kazandı. Neoliberal çevreler salgın döneminde beceri ve staj eğitimlerine korumasız ve tedbirsiz olduğu gerekçesiyle karşı çıktılar. Neoliberal çevrelerce 18 yaşın altındaki öğrencilerin beceri ve staj eğitimleri iş gücü sömürüsü olarak görülüyor. Oysa meslekî eğitim uygulamalı olarak, iş yerinde verilebilir. İş gücü sömürüsü gerekçesi geçerli değildir. Meslek liseleri Köy Enstitülerinin felsefesiyle öğrencilere iş içinde eğitim vermeye devam etmelidir. Salgın süreci bu anlamda önemli bir fırsat olmuş, meslek liseleri özgüven kazanmışlardır. Döner sermayeden alınan hazine payının yüzde 1'e düşürülmesiyle meslek liselerinin üretime sevk edilmesinin olumlu sonuçları salgın sürecinde görülmüştür. Bu doğru model sürdürülmelidir. Eğitimin çevrimiçi/online sürdüğü süreçte meslekî eğitimin beceri ve staj eğitimleri gerekli önlemler alınarak atölye ve iş yerlerinde sürdürülmelidir. Meslekî eğitim uzaktan sürdürülemez. Salgınla ilgili önlemlerin İSG önlemleri kapsamında ve eğitimin bir parçası olduğu unutulmamalı, meslekî eğitimde beceri ve staj eğitimleri aksatılmamalıdır.

TARIM/ZİRAAT MESLEK LİSELERİ

Dünya genelinde gıda krizinin yaşanma ihtimalinin bulunduğu koşullarda Türkiye'nin gıda krizi yaşamaması, işsizlik ve kalkınmasında tarımın önemi büyüktür. Bu açıdan önümüzdeki dönemde işsizliğin bitirilmesi, üretimin artırılması ihtiyacı tarımı önemli hâle getirecektir. Tarım Meslek Liselerimiz de bu süreçte Türkiye'de tarımsal üretimin gelişmesinde önemli bir rol oynayabilir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'de köylülük hâkimdi ve üretim denince öncelikle tarım akla geliyordu. Cumhuriyet'i kuran kadrolar tarımsal üretimi geliştirmek için çiftçiyi topraklandırma, tarımda verimlilik, tarım endüstrisi, devlet çiftliklerini kurma, tarımsal kooperatifçilik ve tarımsal eğitim ve öğretim gibi atılımlar gerçekleştirmişlerdir. Ziraat Liselerinde yetişen Ziraat teknisyenleri ziraat mühendisleriyle birlikte zor koşullarda köylere giderek tarımsal üretimin artışında büyük çaba sarf etmişlerdir.

Bugün Türkiye'de tarımın ekonomide, istihdamda payı yüzde 8'ler dolayındadır, öte yandan Türkiye'nin ciddi bir işsiz kitlesi bulunmaktadır. Türkiye tarımsal planlama ve doğru

²¹ <https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/haber/mtegm-numanoglu-sanayi-dergisi>

teşviklerle hem tarımsal üretimi artırabilir hem de işsizliğin azaltılmasında tarımdan yararlanabilir. Tarım/Ziraat Liseleri de bu planlama içinde değerlendirilebilir.

Tarım/Ziraat Liselerinin birçoğu 2005 yılında kapatıldı, kalanlar MEB'e devredildi. Bugün Tarım Liseleri MEB bünyesinde MTEGM'e bağlı olarak faaliyet yürütmektedir. Tarım Liselerimiz tarımsal planlamaya uygun olarak Tarım ve Orman İşleri Bakanlığı ile MEB iş birliğinde bölgelerin ihtiyacına göre açılmalıdır. Bölgedeki tarımsal faaliyetlerin ağırlığına bölümler açılmalıdır.

OTELCİLİK VE TURİZM MESLEKİ EĞİTİMİNDE NEREDEYİZ?

Turizm, ülkelerin ekonomik, politik, diplomasi, sağlık, sosyal ve kültürel gibi birçok alanını etkileyen çok yönlü ve önemli bir hizmet sektörüdür. Dünyada tüm ülkeler özellikle gelişmiş ülkeler doğrudan ve dolaylı istihdam oranlarının diğer sektörlerle göre daha fazla olması ve turizm gelirlerinin ödemeler dengesine olumlu etki etmesi nedeniyle turizme çok önem vermektedirler.

Tablo1: Dünyanın en çok ziyaretçi alan ülkeleri (Milyon Turist)

SIRA	ÜLKELER	2017	2018	2019
1	Fransa	86.9	89.4	..
2	İspanya	81.9	82.8	83.5
3	A.B.D.	77.2	79.7	79.3
4	Çin	60.7	62.9	65.7
5	İtalya	58.3	61.6	64.5
6	TÜRKİYE	37.6	45.8	51.2
7	Meksika	39.3	41.3	45.0
8	Tayland	35.6	38.2	39.9
9	Almanya	37.5	38.9	39.6

10	İngiltere	39.5	38.7	39.4
----	-----------	------	------	------

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri, 2020 Genel Değerlendirme Raporu, s:33

Dünya çapındaki uluslararası turist varışları (gecelik ziyaretçiler), 2019 yılında % 3,8 (2018'e göre 54,9 milyon daha artarak) büyüyerek 1,5 (1,461) milyar (turist sayısı) seviyesine ulaştı. Dünya çapında gerçekleşen toplam turizm gelirleri de 2018 yılına göre 32 milyar dolar artarak 1.494 milyar dolar gerçekleşmiştir.²²

Türk turizmi ile ilgili 2019 yılı ekonomimize rekor seviyede yaptığı katkı görülecektir. 2019 yılına ait turizm istatistikleri incelendiğinde Türkiye tarihinde en çok turist aldığı ve en fazla turizm geliri elde ettiği yıl olmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu (<https://tuikweb.tuik.gov.tr>) verilerine göre 2019'da toplam 51,7 milyon ziyaretçi ülkemize gelmiş ve 34,5 milyar dolar turizm geliri bırakmıştır. 2019 turizm gelirlerinin GSYİH içindeki payı % 4,6 oranında gerçekleştiği hesaplanmıştır (www.tursab.org.tr). Kültür ve Turizm Bakanlığının 2019 verilerine göre Türkiye 2019'da, bir önceki yıla göre yüzde 14,11 artışla 45 milyon 58 bin 286 yabancı ziyaretçi ağırladı.

Türlerine göre Kültür ve Turizm Bakanlığı Belgeli toplam 4.867 konaklama tesisinde toplam 1.188.658 yatak kapasitesi mevcuttur. MEB verilerine göre doğrudan istihdam % 16,09 oranı ve 3.690.771 (kaynak: MEB mesleki eğitim haritası) çalışan sayısı ile Türkiye'nin ekonomisinde çok önemli bir yere sahiptir. Bu verilere dolaylı istihdam verilerini de eklediğimizde turizm sektörünün önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Tablo 2: Ülkelere Göre Turizm Gelirleri Dünya Sıralaması (Milyar \$)

SIRA	ÜLKELER	2017	2018	2019
1	A.B.D.	210.7	214.7	214.1
2	İspanya	75.3	81.7	79.7
3	Fransa	58.9	66.0	63.8
4	Tayland	52.4	56.4	60.5
5	İngiltere	48.0	50.0	52.7

²² <https://www.unwto.org>

6	İtalya	44.2	49.3	49.6
7	Japonya	34.1	42.1	46.1
8	Avustralya	41.7	45.0	45.7
9	Almanya	39.9	43.0	41.6
10	Makao	35.9	40.7	40.1
11	Çin	38.6	40.4	35.8
12	B.Arap Emir.	21.0	21.4	30.7
13	Hindistan	27.4	28.6	30.7
14	TÜRKİYE	22.5	25,2	29.8

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri, 2020 Genel Değerlendirme Raporu, s:34

Dünya çapındaki uluslararası turist varışları (gecelik ziyaretçiler), 2019 yılında % 3,8 (2018'e göre 54,9 milyon daha artarak) büyüerek 1,5 (1,461) milyar (turist sayısı) seviyesine ulaştı. Dünya çapında gerçekleşen toplam turizm gelirleri de 2018 yılına göre 32 milyar dolar artarak 1.494 milyar dolar gerçekleşmiştir (Kaynak: <https://www.unwto.org/global-and-regional-tourism-performance>).

Türk turizmi ile ilgili 2019 yılı ekonomimize rekor seviyede yaptığı katkı görülecektir. 2019 yılına ait turizm istatistikleri incelendiğinde Türkiye tarihinde en çok turist aldığı ve en fazla turizm geliri elde ettiği yıl olmuştur. 2019'da toplam 51,7 milyon ziyaretçi ülkemize gelmiş ve 34,5 milyar dolar turizm geliri bırakmıştır. 2019 turizm gelirlerinin GSYİH içindeki payı % 4,6 oranında gerçekleştiği hesaplanmıştır²³. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2019 verilerine göre Türkiye 2019'da, bir önceki yıla göre yüzde 14,11 artışla 45 milyon 58 bin 286 yabancı ziyaretçi ağırladı. Türlerine göre Kültür ve Turizm Bakanlığı Belgeli toplam 4.867 konaklama tesisinde toplam 1.188.658 yatak kapasitesi mevcuttur. MEB verilerine göre doğrudan istihdam % 16,09 oranı ve 3.690.771 çalışan sayısı ile Türkiye'nin ekonomisinde çok önemli bir yere sahiptir. Bu verilere dolaylı istihdam verilerini de eklediğimizde turizm sektörünün önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Ancak 2020 yılı başlangıcında covid-19 salgınının dünya genelinde başlaması ve hala etkisini devam ettirmesi ülkemizde turizm sektörüne büyük bir kriz yaşatmıştır. 2019 yılına göre

²³ <https://www.tursab.org.tr/istatistikler-icerik/turizm-geliri>

%69,15 oranla azalışla 15.963.997 turist ülkemize gelmiş; % 65,1 oranında azalışla 12,1 milyar dolar turizm geliri elde edilmiştir²⁴. 2021 yılında her türlü olumsuzluğa rağmen alınan tedbirlerle turizm sektörü bu yılı daha iyi atlatacağı iyimserliği içerisinde.

Otelcilik ve Turizm Eğitimi

Ülkemizde otelcilik ve turizm mesleki eğitimi MEB'e bağlı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde verilmektedir. Konaklama ve Seyahat Hizmetleri ile Yiyecek ve İçecek Hizmetleri alanları üzerinden otelcilik ve turizm mesleki eğitimi verilmekte olan Çok Programlı Liseler(ÇPL) ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi(MTAL) sayısal verileri Tablo3'te derlenmiştir.

Tablo3: Otelcilik ve Turizm Mesleki Eğitimi Almakta Olan Öğrencilerin Alanlara ve Okul Türlerine Göre Dağılımları

Alan (Bölüm)	Okul Türü		Toplam	Toplam Öğrenci Sayısı
	ÇPL	MTAL		
Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Alanı (KSHA)	4	189	193	17.501
Yiyecek ve İçecek Hizmetleri Alanı(YİHA)	44	548	592	83.552
Genel Öğrenci Sayısı Toplamı				101.053

Kaynak: MEB Mesleki Eğitim Haritasına göre derlenmiştir.

Otelcilik ve turizm mesleki eğitimi almakta olan Konaklama Seyahat Hizmetleri Alanı 17.501 öğrenci, mesleki eğitim gören öğrenciler arasındaki oranı %1,25'dir. Bu alanda kayıtlı çalışan personel sayısı 1.504.586 olup tüm meslek alanlarında kayıtlı çalışanlara oranı % 6,56'dır. İkinci olarak Yiyecek İçecek Hizmetleri Alanı 83.552 öğrenci, mesleki eğitim gören öğrenciler arasındaki oranı %5,99'dur. Aynı şekilde bu alanda da istihdam edilen kayıtlı çalışan personel sayısı 2.186.185 olup tüm meslek alanlarında kayıtlı çalışanlara oranı % 9,53'tür. Her iki alanımızı bir bütün halinde değerlendirecek olursak toplam eğitim alan öğrenci sayısı 101.053'tür. Sadece bu iki alanımızda istihdam edilen iş gören sayısı 3.690.771'dir. Ülke genelinde toplam kayıtlı çalışanlar içerisindeki oranı % 16,09'dur. Otelcilik ve turizm mesleki eğitimi almakta olan öğrencilerimizin MTAL türündeki okullardaki toplam öğrencilere oranı %7,24'dür.

²⁴ <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-135248/ust-menu.html>

Tablo 4: Otelcilik ve Turizm Mesleki Eğitimi Almakta Olan Öğrenci ve bu alanlarda kayıtlı çalışan iş gören sayıları ve Dağılımları

Alan (Bölüm)	Meslekî Eğitim Alan Öğrenci Sayısı	Meslekî Eğitim Alan Tüm Öğrencilere Oranı (%)	Kayıtlı İstihdam Sayısı(Çalışan Personel)	Tüm İstihdam İçerisindeki Oranı (%)
Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Alanı (KSHA)	17.501	1,25	1.504.586	5,99
Yiyecek ve İçecek Hizmetleri Alanı(YİHA)	83.552	5,99	2.186.185	9,53
Genel Toplamı	101.053	7,24	3.690.771	16,09

Kaynak: MEB Mesleki Eğitim Haritasına Göre Derlenmiştir.

Tüm bu sayısal verilerin incelenmesinden sonra otelcilik ve turizmde mesleki eğitimin yapısal durumuna bakılmalıdır. Turizm sektörünün emek-yoğun bir sektör olması ve otomasyona geçme olanakları oldukça sınırlıdır. Bu nedenle, turizm sektöründe emek gücüne olan ihtiyacı hiçbir zaman azalmayacak aksine Türkiye'ye gelen turist sayısındaki yükselişe bağlı olarak da günden güne artacaktır.

Otel işletmelerinde en üst düzeydeki yöneticiden, en alt kademedeki iş görenlere kadar gerekli niteliklere sahip olmayan bireyler söz konusu ise, otel yatırımı istenildiği kadar çağdaş ve kaliteli olsun, işletmenin gelişmesi ve verimli çalışması mümkün değildir. Bu durum yalnız otel işletmeleri için değil, turizm sektörü içerisinde doğrudan ya da dolaylı olarak yer alan bütün işletmeler için geçerlidir.

Turizm sektöründe eğitilmiş personelin kaynağı ve olmazsa olmazı otelcilik lisesi çıkışlı iş görenlerdir. Turizm sektörüne yönelik eğitim veren okulların fiziki kapasiteleri, atölyelerinin bireysel öğrenmeye dönük(istasyon mantığı) ve ihtiyaca cevap verebilecek şekilde planlanması, öğretmenlerin niteliğini artırmaya yönelik hizmet içi eğitim almaları, ulusal ve uluslararası projelerde yer almalı ve aktif roller üstlenmeleri öncelikli konulardır.

Kısa vadede mevcut turizm eğitimi veren kurumların uygulama atölyelerinin modernize edilmeleri çok önem arz etmektedir. Niceliksel ve niteliksel olarak atölyeler gözden geçirilmeli, hızlı bir şekilde ihtiyaca cevap verebilir hâle getirilmelidirler.

Turizm eğitiminde bir diğer önemli konu sektör destekli mesleki eğitimin verilmesidir. Sektörde isim yapmış veya önemli görevler yapmakta olan başarılı yöneticilerin, öğrencilere belirli konularda hem okulda hem de sektörde seminer, konferans, atölye çalışmaları yapmaları hem öğrencilerin mesleğe olan yaklaşımları olgunlaşacak, sektör temsilcileri

istihdam edebilecekleri potansiyeli de belli ölçülerde yakalamış olacaklardır. Okul ve sektör buluşması güzel bir sinerji yaratacaktır.

Kaliteli hizmet kaliteli işletmeden, kaliteli işletme kaliteli yönetici ve iş görenlerden, kaliteli yönetici ve iş görenler de nitelikli eğitim kurumlarından beslenmektedir. Ülkemizin turizm sektörünü daha da iyileştirmek ve katma değerini arttırmak için günün koşullarına göre donatılmış nitelikli mesleki eğitim veren okulları tesis etmekten başka bir yol yoktur.

YAPISAL SORUNLAR

Yönetici Atamaları

Otelcilik ve turizm mesleği diğer alanlardan farklı bir atmosferi bulunmaktadır. Turizm eğitiminin Meslekî ve Teknik Eğitimi Genel Müdürlüğü altında bir daire başkanlığı veya şube müdürlüğü sorumluluğunda turizm otelcilik alanından gelen uzman yöneticiler tarafından yönetilmelidir. Eğitim kurumu yöneticilerinin niteliği, atanma şekli de önemlidir. “Meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarında müdür olarak görevlendirilecek öğretmenlerin meslekî ve teknik alanından olması talebi idi. Yönetici görevlendirme yönetmeliğinde yapılan ve 9 Şubat 2019 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan değişiklik ile meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarına müdür atanmasında, mesleki ve teknik alan öğretmeni olma şartı getirilmiştir.” (Özer, 2020:139). Proje okullarının müdür atamasında otelcilik ve turizm alanından olma şartı yerinde bir karar olarak yürürlüktedir.

Millî Eğitim Bakan Yardımcısı Sayın Mahmut ÖZER’in “Türkiye’nin Meslekî Eğitim ile İmtihani” isimli kitabında Türkiye’nin önümüzdeki yıllarda meslekî eğitimine yön verecek çok önemli değişime ışık tutmuştur. Müdür atanması ile ilgili yönetmelik değişikliği yerinde olmakla birlikte otelcilik ve turizm eğitimi veren okullarda kesinlikle Otelcilik ve Turizm alanından olma şartı getirilmedi. Örneğin makine teknolojisi alanı öğretmeni meslek dersi öğretmeni olduğu için otelcilik ve turizm eğitimi veren liseye müdür olarak atanmamalıdır. DÖSE uygulama otelinden sorumlu olan müdür yardımcıları kesinlikle Otelcilik ve Turizm alanından olmalıdır. Koordinatör müdür yardımcısı da aynı şekilde Otelcilik ve Turizm alanından olmalıdır. Ayrıca uygulama otelinden sorumlu müdür yardımcıları ciddi bir şekilde hizmet içi eğitim verilerek kamu ihale kanununa, muhasebe, DÖSE mevzuat ve işlemleri alanlarında uzmanlaşmaları sağlanmalıdır.

İstihdam Sorunu

İyi bir işgücü planlaması ile alanından mezun mesleki eğitimi almış nitelikli insan gücünün büyük bir çoğunluğunun istihdam edilmesi en uygun olanıdır diye düşünüyoruz. Ancak “... hemen hemen tüm alanlarda alan dışı istihdam oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum yapısal probleme işaret etmektedir.” (Özer, age:107) Gerçekten de meslekî ve teknik eğitiminde Türkiye’nin en önemli sorunu alan dışı istihdam oranının yüksek olmasıdır. Kamu yönetiminin alacağı tedbirlerle belirli alanlarda alan dışı istihdam yasalarla engellenebilir; uygun olan alan istihdamda ise işletmelere teşvikler verilebilir. Sayın Özer’in de belirttiği gibi alanından mezun ve alanında çalışanlara ödüllendirici bir mekanizma kurulmadığı sürece bu oranının azalması mümkün görülmemektedir. Diğer bir husus da meslekî eğitimi almış çalışanın meslekî eğitim almamış iş görenle aynı ücretlendirmeye maruz kalmalarıdır. İstihdam sorununda turizm alanında meslekî eğitim almamış personel

istihdamı yasal mevzuatla engellenmeli, eğitilmiş personelin de çeşitli teşvik mekanizmaları ile alanında istihdamı sağlanmalı, ücretlendirmede iyileştirmeler yapılmalıdır.

Uygulama Oteli İhtiyacı

MEB'e bağlı çeşitli illerimizde 76 adet uygulama otelleri bulunmaktadır. Bu uygulama otellerinde turizm öğrencileri uygulama derslerini öğretmenlerinin kontrolünde gerçekleştirmektedirler. Uygulama otellerinin fiziki yapısı, çevresinin özelliği iş güvenliği ve pedagojik açıdan uygun olmalıdır. Öğrencilerimizi 5 yıldızlı otellerde hizmet vermek üzere yetiştirmeye çalışılırken günün şartlarına cevap veremeyen uygulama oteli kullanmak öğrencilerin motivasyonunu düşürecektir. Uygulama otelleri turizm eğitimi açısından bir zorunluluktur. Fakat bünyesinde uygulama oteli olmayan yaklaşık 120 turizm ve otelcilik lisesi bulunmaktadır. Uygulama oteli açılması için kiralama yöntemine de gidildiği belirtilmektedir. Bu uygulamanın bazı sakıncaları bulunmaktadır. Kamu kaynaklarının verimli kullanılmasının göz ardı edilmesi riskini taşımaktadır. Örneğin 5-6 yıllık kira bedeline uygulama otelinin binasının inşa edilmesi söz konusu olabilir. İnsan kaynağının uygun olmayan binanın düzeltilmesine harcama durumu gereksiz enerji kullanımını ve maliyeti arttırır. En önemlisi okuldan uzakta bir konumda uygulama oteli açmak öğrencilerin güvenliğinin sağlanamamasını da doğuracaktır. Disiplinden uzak ve güvenlik kaygıları ile meslekî eğitim uygulama ihtiyacını olumsuz etkileyecektir.

Uygulama oteli olmayan mevcut otelcilik ve turizm meslek liselerine yeni yer ve bina tahsisi yapılarak uygulama otelleri inşa edilmelidir. Çağın gerektirdiği şekilde atölyelerin alanların özelliklerine ve turizm eğitimine uygun MEB'in tip projelerine bağlı kalınarak yeteri kadar derslikleri, sosyal donatıları, spor salonu, uygulama oteli olan otelcilik ve turizm liseleri inşa edilmelidir.

Uygulama otellerinde ve okulda meslek dersi öğretmenlerinin sayıca yetersiz kalması durumunda usta öğreticilerden yararlanılmaktadır. Ancak 2009 yılında MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Dr. Halil Rahman AÇAR imzalı "Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerindeki Uygulama Birimlerinin Amacına Uygunluğunun Değerlendirilmesi" isimli bir geniş araştırma raporu yayınlandı. Bu raporda günümüze ışık tutacak sonuçlar tespit edilmiş durumdadır. En can alıcı iki noktası bulunmaktadır. Açar raporda; "AOTML'de usta öğreticilerin istihdam edildiğini, fakat sayı olarak ihtiyacı karşılayacak düzeyde olmadığını belirtmektedir. İstihdam edilen bu usta öğreticiler öğretmenlere yardımcı olarak eğitim ve öğretime olumlu katkı sağlamaları beklenmektedir. Buna rağmen öğrencilerin becerilerinin geliştirilmesinde yeterince yardımcı olamamaktadırlar."²⁵ Açar, raporda şu eksiklere yer vermektedir: "...eğitim programlarının yetersizliği, araç-gereçlerin yetersizliği, uygulama otelleri, atölye, laboratuvar vb. yetersizliği, öğretmenlerin sayıca yetersizliği, öğrenim süresinin uzun olması, okul ve yöneticilerden kaynaklanan sorunlar, öğretmen-öğrenci ilişkileri,..." (Açar, 2009: 67) Sayın Açar'ın raporda belirttiği tespitler ve eksiklikler günümüzde de aynen devam etmektedir.

Uygulama otellerinin bir başka boyutu da öğrencilerin hem uygulama yapmaları hem de para kazanmalarıdır. Ayşe Somuncu turizm kolejleri üzerine yaptığı çalışmada uygulama otellerinin pedagojik açıdan öğrencilere olumlu olabileceğini belirtmiştir. Somuncu ayrıca "Uygulama otellerinde döner sermaye geliri elde edildiğini belirtmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına göre; meslekî ve teknik eğitim verilen 54 alanın 31'inde döner sermaye

²⁵ https://www.meb.gov.tr/earged/earged/AOTML_uygulama_Birimleri.pdf sayfa:67

faaliyetleri yürütülmektedir. En yüksek gelir elde edilen üç alan olan konaklama ve seyahat hizmetleri, mobilya ve iç mekân tasarımı, yiyecek içecek hizmetleri alanlarından 2017 yılında elde edilen gelir 144.132.501 TL'dir. Bu gelir 2017 yılı toplam döner sermaye gelirinin %66,36'sını oluşturmaktadır. Turizmle ilgili alanların bulunduğu okullardaki uygulama otellerinin döner sermaye gelirleri yüksektir. Özellikle turizmin yoğun olduğu bölgelerde mesleki ve teknik eğitim okullarına bağlı uygulama otellerinin sayısının ve öğrencilerin döner sermayeden aldıkları payın artırılması sağlanmalıdır. Öğrencinin okula bağlı bulunan uygulama otelinde alan öğretmenleri nezaretinde uygulama eğitimi alması, pedagojik açıdan olumlu olabilecektir(Somuncu, 2019;216).

Öğrenciler DÖSE kapsamında üretime katılma oranlarına göre asgarî ücrete kadar gelir elde edebilmektedirler. Özer "yapılan üretim ve sunulan hizmetlerden elde edilen gelirlerden yapılan yüzde 15'lik hazine kesintisinin 2018 yılı sonunda %1'e düşürülmesinin meslek liselerinde üretimin %40 artmasını sağladığını belirtmiştir (Özer,2020: 153).

SEKTÖR DESTEKLİ MESLEKİ EĞİTİM

Sektör Destekli Meslekî Eğitim diğer bir ifadeyle proje okulu kavramı mesleki eğitimde adından söz ettirmeye başladı.

Proje Okulu Statüsü

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy ile Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'un, "turizm sektörünün ihtiyacı olan nitelikli elemanları yetiştirmek" amacıyla 25 Eylül 2018'de imzaladığı iş birliği protokolüyle öğrencilere turistik işletmelerde gerçek hizmet ve üretim ortamında eğitim alma imkânı sağlandı²⁶.

Hâlihazırda 16 turizm ve otelcilik okulu²⁷ proje okulu statüsüne alınarak sektörde kurumsallaşmış köklü işletmelerin desteği ile okullarda mesleki eğitimin sektörün ihtiyaçlarına göre güncellenmesi, finansal, yönetsel ve eğitim uzmanı desteği ile mesleki eğitimin niteliği artırılmıştır. Kültür ve Turizm Bakan Ersoy; "2023 yılına kadar aşamalı bir şekilde 200 okula çıkarıyoruz. Bu yeni müfredat öğrenciler ve sektör tarafından da çok takdir edildi. İnanıyorum ki, diğer sektörlerde de örnek olacak bir çalışma ve başarıyla da uygulanmaya başlandı. Bunu Türkiye geneline yayarak, 2023 turizm hedeflerimizde ihtiyaç duyacağınız insan kaynağını başarıyla karşılanmasını bu şekilde sağlamış olacağız." ²⁸ dedi. Ayrıca öğrenciler diğer meslek liselerinden ayrı olarak Mayıs-Ekim aylarında tüm hafta İşletmelerde Beceri Eğitimi yaptıkları için asgari ücretin en az % 30'u değil, % 60 olacak şekilde ücret düzenlemesine gidilmelidir. Bunun için 3308 Sayılı Meslekî Eğitim Kanunu'na ek madde getirilebilir(Somuncu, 2019:216).

²⁶ <https://basin.ktb.gov.tr/TR-225714/turizm-ogrencilerine-okul-olacak-otel-sayisi-artiyor.html>

²⁷ ² <http://mtegm.meb.gov.tr/kurumlar/>

²⁸ (https://aktob.org.tr/news/milli-egitim-bakanligi-ve-t-c-kultur-ve-turizm-bakanligi-arasinda-protokol/ 16 Eylül 2019)

Ülke genelinde yaklaşık 100 otelcilik ve turizm meslek lisesi proje okulu kapsamına alınmıştır. Sektör destekli mesleki eğitim olmazsa olmaz bir husustur. Öğrenciler gerek okuldaki akademik derslerde gerekse de mesleki eğitimlerinde sektörden destek almalıdır. Karşılıksız burs, istihdam garantisi, temrinlik malzeme vb. sektör tarafından sağlanmalıdır. Tüm otelcilik ve turizm meslek liseleri proje kapsamına alınarak sektörle işbirliğini gerçekleştirilmelidir. Proje okullarında yönetici ve öğretmen görevlendirmelerinde liyâkata göre yapılmalıdır. Meslek dersi öğretmenlerin meslekî eğitim ihtiyaçları karşılanmalıdır. Kendi alanlarındaki uygulamaların, programların ve donanımların sektördeki güncel olanları ile uyumlu olmaları sağlanmalıdır.

Birçok okulun atölye, derslik vb. fiziki kapasiteleri yetersiz olduğundan ihtiyaca cevap verememektedir. Hatta birçok otelcilik lisesinin uygulama oteli yoktur. Gerek kamuya ait, gerekse de FETÖ' ye ait olup el konulan birçok yurt, kurum ve tesisler çeşitli cemaat, dinî vakıf ve derneklere devredilmiştir. Tüm bu taşınmazlar tekrar kamuya devredilmelidir. Bu taşınmazlardan birçok eğitim kurumu faydalanabilir. Fizikî kapasitesi yeterli olanlar uygulama oteline çevrilebilir.

Meslek liselerinde öğretmen olmak isteyip üniversiteye eğitim alacak öğretmen adaylarının üniversite öğrenimine ek olarak bir sezon kendi alanında sektörde çalışmalıdır. Üniversite sektör işbirliği ile belirli standartlardaki işletmelerde öğretmen adayları işbaşı eğitimi alarak en alt basamaktan kendi alanları ile ilgili meslekî beceri kazanmalıdırlar. Öğretmen adayları kendi alanlarında kazandıkları tecrübeler ile sektörün gerektirdiği bilgi, beceri ve motivasyonla öğrencilerine daha verimli olacaktır. Özellikle 2001'den sonra turizm ve otelcilik fakültelerinden mezun olanlar sonradan öğretmenlik formasyonu almalarının önü açılarak atanmayı bekleyen öğretmenlerin sayısını oldukça artırmış, ayrıca turizm öğretmenliği (konaklama ve seyahat hizmetleri öğretmenliği ve yiyecek içecek hizmetleri öğretmenliği) bölümünden mezun olanların atanmalarının çok zor hale getirilmesini sağlamıştır. Turizm öğretmenliği bölümüne giren üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu otelcilik ve turizm meslek lisesi mezunu oldukları için kendilerini çok daha iyi öğretmenlik mesleğine hazırlamaktaydılar.

Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ve Meslekî Teknik Anadolu Liselerindeki norm fazlası öğretmenlerin iyi planlama ve isteğe bağlı branş değişikliği ile norm fazlalığının en aza indirilmesi sağlanmalıdır. Şu anda hemen hemen Konaklama ve Seyahat Hizmetleri alanı olan tüm illerde “Konaklama ve Seyahat Hizmetleri” branşında norm fazlası öğretmenler bulunmaktadır. Daha önce maaş karşılığı “Yiyecek İçecek Hizmetleri” alanında ders veren Konaklama ve Seyahat Hizmetleri branşındaki öğretmenleri bakanlığın uygulamaları ile şu an birçok dersi verememektedir. Kendilerini bu alanda yetiştiren yıllarca maaş karşılığı ders veren öğretmenler bir Talim Terbiye Kurulu kararı ile norm fazlası durumuna getirilmiştir²⁹. . Konaklama ve Seyahat Hizmetleri grubu öğretmenlerimizin alanlarının bir parçası olan yiyecek içecek hizmetleri alan/dal derslerini de maaş karşılığı ders verebilmelerinin yapılacak yasal düzenleme ile önü açılmalıdır.

²⁹<http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-alanlari-atama-ve-ders-okutma-esaslari/icerik/201>

SONUÇ VE ÖNERİLER

1-Merkezî Planlama Yapılmalıdır

Eğitimin yapısı ülkenin ekonomik yapısından ayrı düşünülemez. Eğitim bir üst yapı kurumudur ve iktisadî altyapıdan etkilenir, beslenir; eğitim ekonominin ihtiyaçlarına göre kurgulanır. Türk ekonomisi 24 Ocak 1980’de alınan kararlarla neoliberal bir modeli benimsedi. Bunun sonucu olarak kamusal planlama terk edildi, ekonomide kamunun rolü adım adım daraltıldı. Bu modelle millî üretim ithalata bağımlı hâle geldi, ithalata dayanan ekonomide borçlanma arttı. Hizmet sektörü büyüdü. Meslekî ve teknik eğitimin serencamı da bu süreçten bağımsız ve farklı değildir. Ekonomik model değiştirilmeden meslekî eğitimle ilgili atılan ve atılacak adımlar havada kalmaktadır ve havada kalmaya mahkûmdur. **Meslekî eğitim sorunu salt MEB’in atacağı adımlarla çözülemez.** Öncelikle hükümetin ekonomik modeli değiştirme kararlılığı ve iradesi gereklidir. Devamında Devlet Planlama Teşkilatı etkin hâle getirilmeli, MEB, Ekonomi Bakanlığı, Gıda-Tarım Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı eşgüdüm hâlinde çalışmalıdır. **Türkiye istihdam ve üretim odaklı bir ekonomik model çerçevesinde DPT kanalıyla merkezî planlama gerçekleştirmelidir.** “Hangi ilde hangi sektörler ağırlık verilecek, hangi meslekler ortadan kalkacak, hangi meslekler ortaya çıkacak, hangi mesleklere ne kadar ihtiyaç var?” tüm bu sorulara ilgili bakanlıklar sektör temsilcileriyle yanıt bulmalı ve merkezde DPT’de veriler toplanarak bütünsel planlar hayata geçirilmelidir. DPT bu planlamayı yaparken ekonomi bakanlığı gerekli adımları atacak, MEB de kendini buna uygun olarak yapılandıracaktır. Bu bütünsel yaklaşım sağlanmadan soruna gerçekçi çözümler bulunamaz.

2- Meslekî ve Teknik Eğitim Teknik Lise ve Meslekî Eğitim Merkezi olarak yapılandırılmalıdır.

Meslekî ve teknik Anadolu Liseleri hâlihazırda ATP ve AMP olarak ikiye ayrılmıştır. Bunun yanında Meslekî Eğitim Merkezleri de bulunmaktadır. Bakan Yardımcısı Mahmut Özer’in verilerine göre Meslekî Eğitim Merkezleri iş yeri odaklı olduğu için istihdam oranları yüzde 88’lerdedir. **Meslekî Eğitim Merkezlerinin örgün ve zorunlu eğitim kapsamına alınması, diploma vermesi ve alan istihdamında başarılı bir model olması nedeniyle ekonominin ihtiyaç duyduğu iş gücünü yetiştirmede merkeze alınmalı, AMP ve Meslekî Eğitim Merkezleri birleştirilmelidir.** AMP’den Meslekî Eğitim Merkezlerine öğrenci akışları bu iki kurumun birleştirilmesi sonucunu gündeme getirmektedir. Bakanlığın sınavlı AMP, sınavsız AMP ve Meslekî Eğitim Merkezi gibi esas olarak nitelikli iş gücü yetiştirme amacına yönelik farklı kurumlar yaratmak yerine Meslekî Eğitim Merkezi adı altında ihtiyaca göre program kurgulaması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bakanlığın sınavla öğrenci alan Anadolu Meslek Programları anlayış olarak Meslekî Eğitim Merkezlerine benzetilmektedir. Bu nedenle sınavlı AMP modeli ile MEM’ler sentezlenmeli, tüm AMP’ler bu şekilde yapılandırılmalıdır. Meslekî Eğitim Merkezi adı altında iş yeri odaklı olarak yapılandırılacak modelin esas amacı nitelikli ara eleman yetiştirmek olmalıdır.

3- Teknik Liseler Tekniker Unvanı Vermeli, MYO’lar Kapatılmalıdır

Bu okullardan mezun olacak öğrenciler yükseköğretime yerleşmek istemeleri hâlinde not ortalamaları 85 ve üzerinde olmak şartıyla ATP fark derslerini vererek ATP öğrencilerinin yerleştiği bölümlere yerleşebilirler. Ayrıca 85 not ortalamasını sağlayarak ATP fark derslerini verip “tekniker” unvanını almaya hak kazanabilirler. Böylece üniversite bünyesindeki tekniker unvanı veren ön lisans eğitim kurumları olan Meslek Yüksek Okulları kapatılabilir,

yerleşke dışındaki binaları MEB'e devredilerek okullaşma ihtiyacı çerçevesinde değerlendirilebilir, meslekî eğitimle ilgili donatıları meslek liselerine taşınabilir.

MEB, ortaokulda “Genel Meslek ve El Becerisi” dersine seçmeli olarak yer vermeli, Meslekî Eğitim Merkezlerine ve Anadolu Teknik Liselerine seçilecek öğrencilerde bu dersi alma şartı getirilmelidir. Meslekî Eğitim Merkezlerine seçilecek öğrencilerden meslekî eğitimin gerektirdiği sağlık koşullarına uygunluk raporu istenmelidir.

4- Meslekî Eğitim Merkezleri Bugünün Köy Enstitüleri Olarak Tasarlanmalıdır

Meslekî Eğitim Merkezleri dinamik olarak tasarlanmalıdır. Mesleğin özelliğine göre, teorik eğitim iki dönem, üç dönem, dört dönem şeklinde dinamik ve değişken olarak ihtiyaca göre planlanmalıdır. İSG eğitimi yanında iş hukuku ve kooperatifçilik gibi dersler mutlaka eğitim programlarında yer almalıdır. Her okulda Köy Enstitülerinin disiplini ve kültürü model alınarak sabah sporu yapılmalı, her öğrenci mutlaka bir spor dalı ile ilgilenmelidir. Bunun yanında her öğrencinin sanatsal beceri ve zevkleri geliştirilmeli, her öğrenci Türk ve dünya klasiklerini okumalıdır.

5- Okulların ve Diğer Kamu Kurumların Tamir-Bakım İşleri Beceri Eğitimi Kapsamında Teknik Lise ve Meslekî Eğitim Merkezleri Tarafından Gerçekleştirilmelidir.

Meslekî Eğitim Merkezi öğrencileri ilk staj/uygulama deneyimlerini kamu kurumları ve okulların onarımında ve ihtiyaç malzemelerinin üretiminde gerçekleştirmelidir. Bu bağlamda köy okulları başta olmak üzere temel eğitim kurumlarının mobilya/dekorasyon üretimi, elektrik/elektronik vd. işleri Meslekî Eğitim Merkezlerince karşılanmalıdır. Meslekî Eğitim Merkezleri mezun olan bireylere istihdam güvencesi sunmalıdır. Meslekî Eğitim Merkezleri üretimin olduğu yerlerde kurulacağından yatılı/pansiyonlu okullar olarak yapılandırılmalı, farklı il ve ilçelerden gelebilecek öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmalıdır.

6- KİT'lerle ve Özel Teşebbüsle Yapılacak İş Birlikleri İş Yeri Eğitimi ile İstihdam Güvencesini İçermelidir

Gerek istihdam güvencesi, gerek uygulamalı eğitim için kamunun üretim hayatının parçası olması ve özel girişimle iş güvencesini içeren gerekli protokollerin yapılması önemlidir.

7- Çalışma Mevzuatına Alan Dışı İstihdamı Engelleyici Düzenlemeler Getirilmelidir

Çalışma Bakanlığınca mevzuata katı hükümler getirilerek alan dışı istihdam yasaklanmalıdır. İlgili alanda eğitim görmüş kişi aynı zamanda o alanla ilgili İSG eğitimi almış olacaktır. Alan dışı istihdam İSG tedbirlerine aykırılık teşkil edecektir.

8- Meslekî ve Teknik Eğitimde Yabancı Dil Sektörün İhtiyacına Göre Planlanmalıdır

Meslekî eğitimde mesleğe göre meslekî yabancı dil ve dil seviyesi belirlenmelidir. Bakanlığın sınavlı AMP'lerde öngördüğü meslekî yabancı dil İngilizcenin yanında sektörle bağlantılı ikinci bir yabancı dil olmalıdır. Türkiye'nin en çok ticaret yaptığı ülkeler göz

önünde bulundurulurken Rusça, Çince, Almanca vd. diller sektörün ihtiyaçlarına göre öğretilmelidir. Üniversitelerde bu dillerle ilgili bölümler açılmalıdır.

9- Teknik Lise Statüsündeki Okullardan Mezun Olan Öğrencilere İlgili Mühendislik Bölümlerinde Kontenjan Ayrılmalıdır

Anadolu Teknik Liselerine yerleşecek öğrencilerin temel eğitim ağırlıklı not ortalaması 85 ve üzerinde olmalı, Fen Bilimleri ve Matematik dersleri ağırlıklı ortalamaları da ayrı ayrı en az 85 olmalıdır. Anadolu Teknik Liseleri öğrenci kabul ederken bu şartların yanında kendi özel sözlü/yazılı/uygulamalı sınavlarını yapabilirler. Anadolu Teknik Liselerinde meslekî eğitimin yanında genel/akademik beceri eğitimi verileceğinden kendi bölümleriyle ilgili mühendislik dalıyla sınırlı olmak üzere yükseköğretim imkânı sunulmalı, **ilgili mühendislik bölümünün kontenjanının yüzde 50'si teknik lise çıkışlılara ayrılmalıdır. Buna ek olarak, teknik lise mezunlarına üniversiteye yerleştirmede okul başarılarına göre meslekî ek puan verilmelidir. Anadolu Teknik Liselerinden mezun olan öğrencilere "tekniker" unvanı verilmelidir.** Meslekî ve teknik eğitimin öğretmen ihtiyacı da mühendislik fakültelerinden karşılanmalıdır. Uygulamanın yanında genel/akademik becerilere ağırlık verecek olan teknik liselerin meslekî eğitim içindeki payı ülkenin ihtiyaçlarına göre belirlenmelidir. Türkiye'nin bugün ihtiyacı emek-yoğun alanlarda üretim faaliyetlerine ağırlık vermek ve istihdam yaratmaktır. Öyleyse bugünün ihtiyaçları doğrultusunda meslekî eğitimde ağırlık Meslekî Eğitim Merkezlerinde olmalıdır. Türkiye işsizliğe son verdiği ve ileri teknoloji yatırımlarına ağırlık verdiği oranda genel/akademik becerilere ağırlık veren teknik liselerin payı meslekî ve teknik eğitimde ağırlık kazanacaktır.

10- Bilişim Teknolojileri Liseleri İhtiyaca Göre Bölgesel ve Müstakil Olarak Açılmalıdır

Teknolojinin hızla gelişmesi nedeniyle bazı meslekler ortadan kalkmakta, yeni meslekler ortaya çıkmaktadır. MEB meslekî eğitimi buna uygun dinamik olarak programlamalıdır. **Sektörel ihtiyaçlar ve nüfus yoğunluğu dikkate alınarak MTAL'deki Bilişim Teknolojileri Bölümlerinin kapatılarak teknik lise statüsünde açılacak olan müstakil Bilişim Teknolojileri Liselerinde toplanmalıdır.** Bilişim Teknolojileri Liselerinde oluşturulacak alt alanlara ilgi, birikim, uzmanlık ve isteklerine göre görevlendirilmelidir. Öğretmenlerimize hizmet içi eğitimlerle, eksik ve yetersiz kalınan durumlarda destek olunmalı ve çağın gerektirdiği yeni bilgi ve beceriler kazandırılmalıdır.

Kurulacak Bilişim Teknolojileri Liselerinde dallar aşağıdaki şekilde belirlenmelidir:

1-Yazılım

- a- Web Programlama
- b- Mobil Programlama
- c- Sanal ve Artırılmış Gerçeklik

2-Siber Güvenlik

- a- Ağ işletmenliği
- b- Sosyal Medya

c- Veri güvenliği

3- Yapay Zekâ

a- Makine Öğrenimi

b- Robotik Kodlama

c- Veri Madenciliği

İstekleri dâhilinde elektronik cihazların (telefon, tablet, bilgisayar vd.) tamir, bakım ve onarımı için Teknik Servis Sertifika programı da tüm dallardaki öğrenciler için sağlanacaktır. Bilişim Teknolojileri Lisesinden mezun olacak öğrencilerin devlet politikasıyla kamu kurumlarında ve bakanlık adına yapılan protokollerle özel şirketlerde istihdam edilmelidir.

Meslekî Yeterlilik Belgesi sertifika kursları meslekî ve teknik eğitim kurumları bünyesinde açılmalıdır.

Meslekî Eğitim Merkezleri ve Teknik Liseler dışarıdan ithal edilen teknolojik ürünlerin tamir ve bakım merkezi olarak da tasarlanmalı, kamu kuruluşlarının teknolojik araçlarının bakım ve onarımında rol üstlenmeleri sağlanmalıdır.

11- Sağlık Yüksekokullarına Giriş Sağlık Meslek Liselerine Dayandırılmalıdır

Sağlık Meslek Liseleri Sağlık Bakanlığına bağlı iken 2005 yılında MEB'e devredilmiştir. Sağlık Meslek Liseleri MEB'e bağlı olmak kaydıyla Sağlık Bakanlığının ihtiyaçları doğrultusunda ve Sağlık Bakanlığı ile iş birliği hâlinde açılmalıdır. Sağlık Meslek Liseleri teknik lise statüsünde yapılandırılmalı, girişte öğrencilere tam teşekküllü sağlık raporu şartı getirilmelidir. Bunun yanında ağırlıklı not ortalaması, 70 ve üstündeki öğrenciler Sağlık Meslek Liselerine başvurabilmelidir. Sağlık Meslek Liseleri not ortalaması 70 ve üzerinde olup tam teşekküllü sağlık raporu alan öğrencilerden yazılı/sözlü/uygulamalı değerlendirme ile öğrenci seçmelidir. Sağlık Meslek Liseleri pansiyonlu/yatılı okullar olarak açılmalı, Aile Hekimliği ve hastanelerde mesleğin gerektirdiği staj imkânı sağlanmalıdır. **Sağlık Yüksekokuluna giriş Sağlık Meslek Liselerine dayandırılmalı, Sağlık Meslek Lisesi mezunu olmayanların Sağlık Yüksekokullarına girebilmelerinin önüne geçilmelidir. Özel sağlık liseleri kapatılmalıdır.** Sağlık Meslek Lisesini bitirip Sağlık Yüksekokulundan mezun olup "hemşire" olarak atanalar-MEB'den pedagojik formasyon eğitimi alarak-Sağlık Meslek Liselerinde ek ders karşılığı öğretmen olarak görevlendirilebilirler.

12- Tarım/Ziraat Meslek Liseleri Devlet Üretim Çiftliklerinde tarım ve Orman Bakanlığı ile Eş Güdümlü Açılmalıdır

Tarım/Ziraat Liseleri MEB'e bağlı olmak kaydıyla Tarım ve Orman Bakanlığıyla eşgüdüm hâlinde açılmalıdır. Tarım/Ziraat Liselerinin nerelerde kurulacağına ve hangi bölümleri içereceğine Tarım ve Orman Bakanlığı karar vermelidir. Tarım/Ziraat Liselerinin ATP programlarına not ortalaması 70 ve üzerindeki öğrenciler okulların yapacağı yazılı/sözlü/uygulamalı sınavlarla seçilebilirler. Bu öğrenciler üniversitelerin Gıda ve Ziraat Mühendisliklerine ve Veterinerlik Fakültelerine devam edebilirler. İlgili bölümlere girişte

yüzde 50 kontenjan sağlanıp meslekî ek puan verilmelidir. Meslekî Eğitim Merkezi programlarında eğitim alan öğrencilere yörenin tarım ve hayvancılık uğraşlarına uygun programlar uygulanabilir, İyi Tarım Uygulamaları ve kooperatifçilik eğitimi verilmelidir. Tarım/Ziraat Liselerini bitiren öğrenciler kendi topraklarında tarımsal üretime başlamaları hâlinde tarımsal kredi ve desteklerden yararlanabilirler; kendi toprağı olmayanlara devlet hazine topraklarını kiralayabilir. Tarım/Ziraat Liselerimiz çiftçilerimizin ihtiyaç duyduğu modern teknikleri paket programlarla vermelidir. Özellikle kuraklık tehlikesinin görüldüğü günümüzde modern sulama yöntemleri okullarımızın programlarında yer almalı, devlet de buna uygun altyapı çalışmalarını gerçekleştirmelidir.

MEB Turizm Kolejleri adı altında tüm turizm okullarını 2023 yılına kadar sektörle bağlantılı olarak yapılandırılacak, sektörün ihtiyaç duyduğu yeterlilikte işgücü yetiştirilecektir. İngilizcenin yanında sektörün ihtiyaç duyduğu ikinci, üçüncü yabancı dil öğretilecektir. MEB'in sektör odaklı bu yaklaşımı doğrudur. Fakat okulların beceri eğitimleri için uygulama imkânı sağlanmalı, kamu kurumlarının öğretmenevi, polisevi gibi misafirhaneleri ile gerekli protokoller imzalanarak bu eksiklik giderilmelidir. Yeni yapılacak turizm kolejleri beceri eğitimi ihtiyacı göz önünde bulundurularak misafirhanelerin yanında veya bölgenin turizm faaliyetlerinin merkezinde kurulmalıdır.

Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri bölümüne göre resim, müzik, spor derslerinin not ortalamasına ve özel yetenek sınavına dayalı olarak öğrenci almalı, spor liseleri Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokuluna, Güzel Sanatlar Lisesi ise Konservatuvar ile resim, müzik öğretmenliklerine öğrenci yetiştirmelidir.

MEB öğretmen liselerini yeniden açmalı, sözlü ve yazılı mülakat ile ve temel eğitim diploma notuna göre öğrenci alınmalı, eğitim fakültelerine öğretmen lisesi öğrencileri girebilmelidir. Türkiye'nin Köy Enstitülerinden, Eğitim Enstitülerinden kalan öğretmen yetiştirme geleneği ve birikimi kenara itilmemelidir.

Meslekî ve teknik eğitimde kız-erkek ayrımı ortadan kaldırılmalı, karma eğitim uygulanmalıdır, fakat bölümün niteliğine öncelikler ve kontenjanlar belirlenebilir.

Meslekî ve teknik liselerin isimleri bölüm ve programlarına uygun olmalıdır. Anadolu Teknik Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi, Tarım/Ziraat Lisesi, Ticaret/Ekonomi Meslek Lisesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Meslek Lisesi gibi sektörle bağlantılı isimler verilmelidir. Kurum yöneticileri okulun eğitim verdiği alandan seçilmelidir.

13- İmam Hatip Liseleri MTEGM'e Bağlanmalı, Sayı ve Kontenjanları Planlanma ile Belirlenmelidir

MEB bünyesindeki Din Öğretimi Genel Müdürlüğü kapatılmalı, İmam Hatip Liseleri İmam Hatip Meslek Lisesi olarak Meslekî ve Teknik Eğitim genel Müdürlüğüne bağlanmalı, İmam Hatip Ortaokulları kapatılmalı; İmam Hatip Meslek Liseleri ve kontenjanları ülkenin din görevlisi ihtiyacına göre belirlenmelidir. Ortaokul Din Kültürü Ahlâk Bilgisi dersi, Kur'an-ı Kerim, Peygamberimizin Hayatı, Temel Dini Bilgiler, seçmeli Arapça gibi dersleri seçenler İmam Hatip Liselerine sınavsız olarak, bu derslerin ortalamaları ve genel ağırlıklı ortalamalarına göre yerleştirilebilir. İmam Hatip Liselerinden mezun olan öğrenciler İlahiyat Fakültelerine, Edebiyat Fakültelerinin Arap Dili ve Edebiyatı bölümlerine yerleşebilir, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni, Arapça öğretmeni olabilirler. İlahiyat Fakültelerine

girişte meslekî ek puan ve yüzde 50 kontenjan ayrılmalı, Arap Dili Edebiyatı bölümüne girişte meslekî ek puanlarından yararlanabilmelidirler.

Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi gibi seçkin liselerin sayısı azaltılmalı, kontenjanları her ilde okuyan toplam 8. sınıf öğrencisinin yüzde 10'una tekabül etmelidir. Fen Bilgisi, Matematik dersi ortalaması ve genel ortalaması 85 olan öğrenciler Fen Liselerine başvurabilmeli; Türkçe, Sosyal Bilimler dersi ortalaması ve genel ortalaması 85 olan öğrenciler Sosyal Bilimler Liselerine başvurabilmelidir. Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Sağlık Meslek Liseleri, Teknik Lise ve programlar temel eğitim ağırlıklı not ortalaması ve alan dersi ağırlıklı not ortalamalarının yanında kendi yazılı/sözlü bilim sınavlarını yaparak öğrenci seçebilirler.

14- Ortaöğretim Temel Eğitime Dayandırılmalı, 4+4+4 Modeli Revize Edilmelidir

Millî Eğitim Bakanlığının 2023 Eğitim Vizyonu ile ortaya koyduğu meslekî eğitim hedefleri esas olarak Bakanlığın meslekî eğitimin önemini ve doğru çözümlerin farkında olduğunu göstermektedir. Fakat bu hedefler üretim seferberliği, kamucu bir anlayış ve planlama olmadan gerçekleşemez. Millî Eğitim Bakanlığının bu hedefleri tek başına gerçekleştirmesi beklenemez. Üretim seferberliği temelinde merkezî planlama olmadan 2023 Eğitim Vizyonunda öngörülen hedeflere ulaşılması güçtür. Kaldı ki, meslekî eğitim ekonomiden bağımsız düşünülemez. MEB, istihdam-üretim- eğitim ilişkisini kurmaktan söz etmektedir. Bu nedenle merkezî bir planlama ve irade gereklidir.

MEB, orta vadede temel eğitimde yöneltme sistemini hayata geçirmeli, ortaokulda meslekî zorunlu ve seçmeli dersler yer almalı, okullar buna uygun imkânlarla kavuşturulmalı, merkezî sınavlar ortadan kaldırılmalıdır. Üretim ekonomisinin inşası bu modelin kurulmasına elverişli bir zemin oluşturacaktır. Çünkü mevcut durumda istihdam için yükseköğretime aşırı talep eleyici sınavları ortaya çıkarmaktadır. Üretim ekonomisi temelinde meslekî eğitim yoluyla istihdam olanağının sağlandığı kitleler tarafından görüldükçe eğilim değişecek, öğrenciler ilgi ve yeteneklerine göre yöneltebilecektir. İlgi ve yeteneklerin belirlenmesi için temel derslerin dışında 7 ve 8. sınıflarda meslekî eğitime yönelik seçmeli derslere yer verilmeli, temel eğitim kurumları öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini keşfedebilecekleri imkânlarla ve öğretim programlarına kavuşturulmalıdır. Öğrenciler ilgi ve yeteneklerine uygun dersleri seçebilmelidir. Mevcut 4+4+4 modeli bu uygulamaya müsaittir, fakat açık ortaokul, imam hatip ortaokulu, hafızlık kursu için ortaokul eğitimine ara verme gibi temel örgün eğitimi bölen uygulamalardan vazgeçilmelidir. Temel eğitimden ortaöğretime geçiş, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre seçtikleri derslere ve bu derslerdeki başarılarına göre kurgulanmalı, eleyici/seçici sınavlar ortadan kaldırılmalıdır. Mevcut durumda bile merkezî sınavlara ihtiyaç duyulmadan kademeler arası geçiş kurgulanabilir. Önümüzdeki süreçte üretim ekonomisi temelinde yöneltme ve meslekî eğitim, eğitimde üzerinde en fazla yoğunlaşılması gereken mesele olarak görünmektedir.

KAYNAKLAR

A.Şahinkesen, *Eğitimde İkili Sistem (Okul-İş Yeri İşbirliğine Dayalı Sistem)* Ankara Üni., Eğitim Bil. Fak.

Ayşe, Somuncu,. (2019). *Mesleki Teknik Liselerde Turizm Alanlarına Turizm Koleji Modeli*. AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi, 22 (2), s:216

Burhanettin Dönmez, Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sistemine İlişkin Bir Değerlendirme, *EğitimeBakış*, 2009, S.15, s.11-17.

Erdal Küçüker, *Türkiye’de Eğitim Planlaması Neye Hedefliyor?* International Conference on New Trends in Education and Their Implications 11-13 November, 2010 Antalya-Turkey Mahmut Özer, *Türkiye’nin Meslekî Eğitim İle İmtihanı*, Maltepe Yayınları, İstanbul, 2020, s.85.

Halil Rahman, AÇAR,. (2009). “Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerindeki Uygulama Birimlerinin Amacına Uygunluğunun Değerlendirilmesi”

<http://meslekiegitimharitasi.meb.gov.tr/index.php>

<http://mtegm.meb.gov.tr/kurumlar/>

<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/meslek-liseli-sayisinda-hedefe-yaklasildi-40061041>
(Erişim Tarihi: 01/01/2021)

<https://aktob.org.tr/news/milli-egitim-bakanligi-ve-t-c-kultur-ve-turizm-bakanligi-arasinda-protokol/> 16 Eylül 2019

<https://basin.ktb.gov.tr/TR-225714/turizm-ogrencilerine-okul-olacak-otel-sayisi-artiyor.html>
25.09.2018

<https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/haber/mtegm-numanoglu-sanayi-dergisi>

<https://www.dunya.com/ekonomi/istihdamda-tarim-ve-sanayiden-hizmetlere-kayis-suruyor-haberi-407177>

https://www.meb.gov.tr/earged/earged/AOTML_uygulama_Birimleri.pdf

<https://www.tursab.org.tr/istatistikler-icerik/turizm-geliri>

<https://www.unwto.org/global-and-regional-tourism-performance>

<https://yigm.ktb.gov.tr/TR-135248/ust-menu.html>

İsa Eşme, Türkiye’de Meslekî ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu ve Sorunları, Uluslararası Meslekî Teknik Eğitim Konferansı. Yükseköğretim Kurulu, 15-17 Ocak 2007:Ankara.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri, 2020 Genel Değerlendirme Raporu

Mahmut Özer, Meslekî ve Teknik eğitimde sorunların arka planı ve Türkiye'nin 2023 Eğitim Vizyonunda çözüme yönelik yol haritası, Yükseköğretim ve bilim dergisi, 2019, C.9 S.1 s.1-11

MEB(2018), Türkiye'de Meslekî ve Teknik Eğitimin Görünümü Raporu

MEB, XV. Millî Eğitim Şûrası, 1996.

Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018.

ÖZER, Mahmut. (2020). "Türkiye'nin Mesleki Eğitim ile İmtihanı"

Tülin Oygür, *Türkiye'de Meslekî ve Teknik Eğitim Sorunu*, Teori, Ekim, S.333,2017, s.25-30

EK 1

ZONGULDAK İLİNDE GENÇ İŞSİZLİĞİN AZALTILMASINA YÖNELİK MESLEKİ EĞİTİM PROGRAMI

ZONGULDAK MESLEKİ VE ANADOLU MESLEK LİSESİ (Z.M.T.A.L.) – TÜRKİYE TAŞKÖMÜRÜ KURUMU(TTK) İŞ BİRLİĞİ PROTOKOLÜ

Amaç: Zonguldak ilinde istihdamın büyük oranda TTK (Türkiye Taşkömürü Kurumu) bünyesinde olduğu görülmektedir. TTK'nın ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünün, ZMTAL (Zonguldak Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) tarafından sağlanması; bu doğrultuda ZMTAL'in ilgili alan/branşlarında, nitelikli iş gücünün eğitilmesi amaçlanmıştır.

Hedef: İlimiz TTK bünyesindeki tüm işletmelerde çalıştırılmak üzere ilgili alan/branşlarda meslekler belirlenecek ve taraflarca oluşturulacak esnek modüler eğitim programı, ZMTAL tarafından uygulanacaktır. Programın nihai hedefinin, ilimizin genç işsizlik oranını düşüreceği düşünülmektedir.

Dayanak: Eğitim 2023 Vizyonu çerçevesinde Mesleki ve Teknik Öğretimde bazı iyileştirmeler düşünülmüştür. Bu protokol Eğitim 2023 Vizyonu'na uygun olarak hazırlanmıştır.

İçerik: Taraflar Zonguldak ilindeki istihdamın büyük ölçüde TTK bünyesinde olduğu düşüncesiyle ilimizin kalkınmasında öncü olacak, TTK'nın ihtiyaç duyduğu alan/branşlardaki nitelikli iş gücünün sağlanmasına katkı sunacaklardır.

Eğitim Programı: TTK'nın ihtiyaç duyduğu alan/branşlar belirlenerek buna uygun olarak eğitim programı hazırlanacaktır. Öğrenciler teorik eğitimlerini ZMTAL bünyesinde, pratik eğitimlerini ise TTK'nın ilgili servislerinde usta öğretici gözetiminde alacaklardır. Böylelikle öğrenciler mezun olduğunda, eğitimini aldıkları program kapsamında TTK iş ilanlarına başvuruda öncelikli hakka sahip olarak işe yerleşmelerinde avantaj sağlayabileceklerdir. Belirlenen programlar için alan/branş derslerinin teorik eğitimi modül şeklinde okul ve işyeri ortaklığında hazırlanacaktır.

Uygulanacak olan eğitim programı Anadolu Meslek Programı okul türünde yürütülecektir. Eğitim 2023 Vizyonu Mesleki ve Teknik Öğretim hedeflerine uygun olarak belirlenen eğitim programları için 9. ve 10. Sınıflarda temel alan dersleri, Çerçeve Öğretim Programı kapsamında uygulanacaktır. Bu doğrultuda 11. ve 12. Sınıflarda haftada 2 gün okul, haftada 3 gün ise 3308 kapsamında TTK bünyesindeki işletmelerde uygulanacaktır.

Eğiticilerin Eğitilmesi: ZMTAL bünyesinde açılan programın yürütülmesi okul öğretmenleri tarafından gerçekleştirilecektir. Programın içeriğine uygun olarak TTK'ya dönük eğitimin verilebilmesi için görevlendirilen öğretmenlerin ihtiyaca uygun olarak hizmet içi eğitime alınması gerekmektedir. Yapılacak hizmet içi eğitimin programı ve yürütülmesi TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) ve TTK bünyesindeki uzmanlar tarafından sağlanacaktır.

